

Gentrificatie, afremmen of stimuleren?

De effecten van gemeentelijk gentrificatie-beleid op veranderende
plaatsbeleving in de van der Pekbuurt te Amsterdam en de Wolfskuil te
Nijmegen

David van Doesburg
S4229347

Begeleider: Freek de Haan

Bachelor thesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)
Faculteit der Managementwetenschappen
Radboud Universiteit Nijmegen

Juni 2017

Radboud Universiteit

Voorwoord

Als afronding van de bachelor studie Geografie, Planologie en Milieukunde aan de Radboud Universiteit te Nijmegen is deze thesis geschreven. Enkele maanden met vele uren onderzoek en reizen naar de onderzoeksgebieden komen hiermee ten einde.

Ik wil dan ook graag enkele personen bedanken die het mede mogelijk hebben gemaakt deze bachelor af te ronden. Ten eerste mijn moeder, Janette van Doesburg-Blok voor het financieel ondersteunen van mijn studie. Daarnaast ook Amber Ebbink, voor het kritisch doorlezen van de conceptversie en hulp bij mijn soms onhandige gebruik van Word.

Ook wil ik mensen die meer direct betrokken zijn bij mijn thesis bedanken. Hiertoe behoren alle bewoners van de wijken, maar zeker ook de expertinterviews met Jos Gadet en Wim van der Velde.

Als laatste wil ik mijn scriptiebegeleider Freek de Haan bedanken voor zijn feedback en constructieve blik gedurende het proces.

David van Doesburg

Nijmegen, 22 juni '17

Samenvatting

Het doel van deze thesis is inzicht brengen, in de manier waarop een gemeentelijk beleid ten aanzien van gentrificatie effect kan hebben op hoe de bewoners van een wijk, waarop dit beleid van toepassing is, de veranderingen ervaren. Hiervoor zijn in Nederland twee wijken als casussen gekozen, de van der Pekbuurt in Amsterdam-Noord en de Wolfskuil in Nijmegen Oud-West.

Iedere gemeente heeft ten aanzien van wonen en gentrificatie een ander beleid, zo ook deze twee gemeentes. Waar de gemeente Amsterdam gentrificatie omarmt en de negatieve kanten minder in ziet, probeert de gemeente Nijmegen een middenweg te vinden. Ze ziet in dat gentrificatie goed is voor een wijk, maar dit mag niet ten koste gaan van de sociale cohesie binnen de wijk in kwestie.

In het onderzoek is eerst onderzocht waarom de beide gemeentes zo van elkaar verschillen op gemeentelijk beleid. Daarna zijn van beide wijken inwoners geïnterviewd en gevraagd naar veranderingen in hun plaatsbeleving, aan de hand van 5 dimensies van sociale cohesie (Naar Forrest & Kearns, 2001).

Beide gemeentes verschillen van elkaar op een aantal punten. Dit zijn de omvang van de stad, in hoeverre de stad in trek is bij potentiële nieuwe inwoners en het gemeentelijk bestuur. Waar Amsterdam jaarlijks met 12.000 inwoners groeit en erg in trek is bij jonge hoogopgeleide mensen en expats, is dit in de gemeente Nijmegen minder. Daarnaast is de gemeente Nijmegen meer sociaal ingesteld met de SP en GroenLinks als grootste partijen, waar Amsterdam de VVD als grootste partij heeft. Hierdoor is Nijmegen meer begaan met minder kapitaalkrachtige inwoners en is Amsterdam meer gericht op het huisvesten van de alsmaar groeiende groep hoger opgeleiden.

Uiteindelijk verschillen ook beide wijken op het gebied van een veranderende plaatsbeleving. Waar de van der Pekbuurt pas een jaar aan het 'gentrifien' is, zijn hier al negatieve veranderingen voor de oorspronkelijke bewoners, zowel op sociaal vlak als op het gebied van voorzieningsniveau. In Nijmegen daarentegen waar de wijk al langer maar langzamer gentrificeert, worden de veranderingen niet, of anders als positief ervaren.

Ook de manier waarop de gemeente om gaat met kritiek vanuit de wijk is van belang. De bewoners van de Wolfskuil hebben in 2016 aangegeven dat de wijk te snel veranderde. Als reactie hierop heeft de gemeente besloten samen met Portaal, de woningcorporatie in de Wolfskuil, een verkoopstop op woningen in de Wolfskuil in te stellen.

Er kan dus als conclusie worden getrokken dat het gemeentelijk beleid, en ook niet minder belangrijk hoe een gemeente omgaat met kritiek vanuit de wijk, cruciaal is met in welke staat een wijk gentrificeert. Misschien zal de van der Pekbuurt qua ruimtelijke uitstraling sneller opknappen, voor de oorspronkelijke bewoners is het nog maar een jaar begonnen proces nu al te snel gegaan. De Wolfskuil heeft na jaren nog altijd genoeg trekken van een volkswijk, zowel in uitstraling als in bevolkingssamenstelling. En als het aan de gemeente Nijmegen ligt zal dit ook zo blijven.

Inhoudsopgave

§1. Inleiding	1
1.1 Projectkader	1
1.2. Casuskeuze	6
1.2.1 van der Pekbuurt	6
1.2.2. Wolfskuil	9
1.3. Doelstelling	12
§2. Theoretisch kader	13
2.1 Gentrification	13
2.2. Indirect displacement	14
2.3. Segregatie	15
2.4 Space & place	16
2.5 Sociale cohesie	17
2.6. Conceptueel model	19
§3. Methodologie	20
3.1. Onderzoeksstrategie	20
3.2. Onderzoeksmateriaal	20
§4. Onderzoeksresultaten	22
4.1. Expertinterviews	22
4.1.1. Expertinterview gemeente Amsterdam	22
4.1.2 Expertinterview gemeente Nijmegen	24
4.2 Straatinterviews	26
4.2.1 Respondenten van der Pekbuurt	26
4.2.2 Respondenten Wolfskuil	30
§5. Onderzoeksanalyse	35
5.1. Analyse expertinterviews	35
5.2. Analyse straatinterviews	37
5.2.1 Analyse van der Pekbuurt	37
5.2.2. Visuele data analyse van der Pekbuurt	45
5.2.3 Eindanalyse van der Pekbuurt	47
5.3. Analyse Wolfskuil	51
5.3.1. Visuele data analyse Wolfskuil	59
5.3.2. Eindanalyse Wolfskuil	61

§6. Conclusie.....	65
§7. Discussie en aanbevelingen	68
7.1. Kritische reflectie.....	69
§8. Literatuurlijst.....	71

§ 1. Inleiding

1.1 Projectkader

Het begrip gentrificatie duikt voor het eerst op in de wetenschappelijke literatuur in 1964. Onderzocht door de Engelse socioloog Glass, hiermee probeerde zij binnenstedelijke veranderingen van (voornamelijk) arbeiderswijken in het naoorlogse Londen te beschrijven. In haar bevindingen is een trek te zien van de gegoede Engelse middenklasse (de Gentry), die voorheen liever in de rust van suburbia en het landelijke gebied woonden, naar de verpauperde stadswijken in of rondom het centrum van Londen (Jacobs, 2009). De voornamelijk door minderbedeelde arbeiders bewoonde woningen werden opgekocht en opgeknapt. Verder identificeerde Glass het proces van gentrificatie in verandering van huur naar voornamelijk koopwoningen, stijging van de prijzen voor de overgebleven huurwoningen en verdringing van de oorspronkelijke arbeidersklasse als gevolg van het bovenstaande proces (Hamnett, 2003).

Gentrificatie is sinds Glass het in 1964 voor het eerst opperde, een verschijnsel geworden dat in steden wereldwijd voorkomt. Waren onderzoeken in de jaren 70 en 80 voornamelijk gericht op Noord-Amerikaanse of Britse steden, tegenwoordig is het een fenomeen dat over de hele wereld herkend en onderzocht wordt (Sassen, 1991).

Waaronder dus ook in Nederland. In veel Nederlandse steden zijn sporen van gentrificatie zichtbaar, alleen niet volgens het proces wat Glass in 1964 omschreef. Nederlandse huurders genieten namelijk huurbescherming, wat ervoor zorgt dat stijging van huurprijzen slechts met enkele procenten per jaar kan gebeuren. Hierdoor is er niet zo zeer sprake van fysieke verdrukking (Gadet, 2015). Als gevolg van gentrificatie in Nederland kan echter wel indirecte verdringing plaatsvinden.

In een wijk kan een gepolariseerde structuur ontstaan, er ontstaat een kloof tussen de huidige bewoners en de nieuwe 'gentrifiers' die in de wijk komen wonen (Uitermark, et al, 2007) Door herstructurering van een wijk zal een ander soort mensen op deze wijk af komen of erdoor worden aangetrokken. Deze nieuwe bewoners zullen naast de bestaande bewoners komen wonen en zullen samen in een wijk moeten leven. Als gevolg hiervan kan de plaatsbeleving van de oorspronkelijke bewoners veranderen. Dit houdt voornamelijk in wat voor gevoelens een bepaalde groep mensen heeft met een bepaalde plek (Knox & Marston, 2013: p. 25). Door de komst van veel

buitenstaanders die niet deze zelfde normen en waarden hebben en dus ook een andere of mindere plaatsbeleving kan deze ook voor de oorspronkelijke bewoners (negatief) veranderen.

Naast de huurbescherming, verschillen Nederlandse gemeenten ook op een ander vlak met het originele concept van gentrificatie die Glass maakte. Gemeenten kiezen ervoor om enerzijds gentrificatie te omarmen, anderzijds het proces van gentrificatie te controleren en enigszins af te remmen.

Gemeente Amsterdam

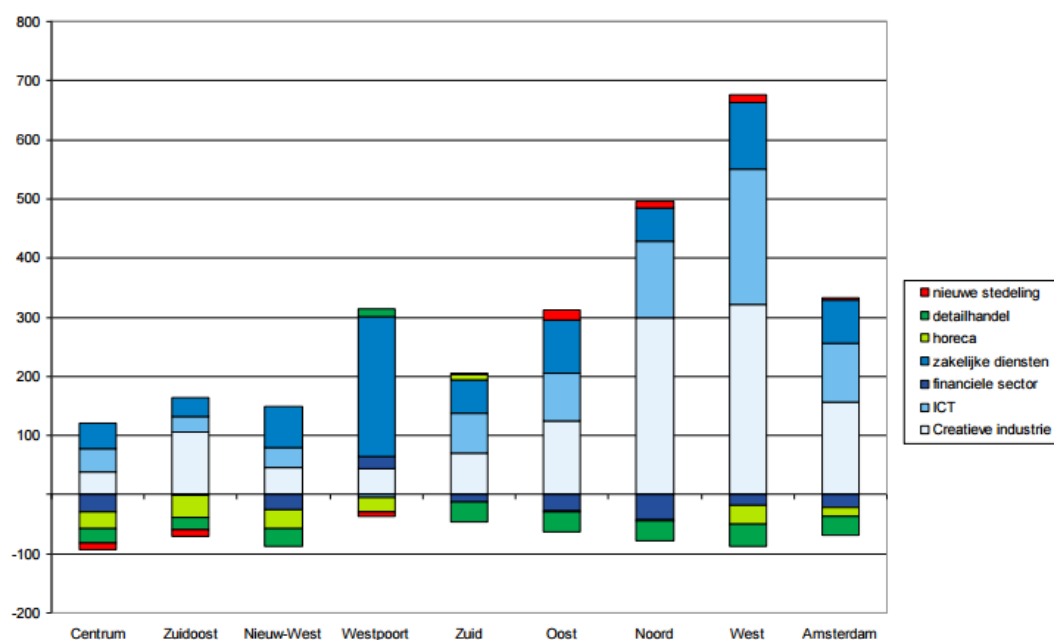
De gemeente Amsterdam kiest ervoor om gentrificatie te omarmen, en het louter als iets positiefs voor de stad te zien. Zo zegt Jos Gadet, hoofd planologie van de gemeente Amsterdam:

“Het proces van gentrificatie, de komst van nieuwe (vaak blanke) inwoners in arme (vaak gekleurde) wijken, is goed voor de stad.”

Als argumentatie hiervoor geeft hij dat gentrificatie naast (vaak particuliere) investeringen in de kwaliteit van de stad nog andere voordelen biedt. Het creëert banen, de mondigheid van de buurt wordt vergroot, WOZ-waarden stijgen waardoor de OZB-inkomsten voor de stad toenemen, en het draagvlak voor voorzieningen verruimd (Gadet, 2015).

Uit het ruimtelijk ordeningsbeleid van de gemeente Amsterdam blijkt dat de gemeente deze zienswijze tot uiting brengt: De uitrol van postindustriële centrumfuncties worden mogelijk gemaakt door functiemenging in buurten te stimuleren, door revitalisatieprogramma's van winkelstraten en door het bevorderen van tertiaire ruimtes (semipublieke ruimtes die van belang zijn bijvoorbeeld face to face kennisuitwisseling en onderhandeling in postindustriële sectoren) (DRO, 2011).

In figuur 1 is duidelijk te zien dat het beleid van de gemeente Amsterdam zijn vruchten heeft afgeworpen in 10 jaar. Vooral in wijken waarin kansen voor gentrificatie lagen/liggen zoals, Oost, Noord en West zijn stijgingen van meerdere honderden procenten te zien (Gemeente Amsterdam, Bureau onderzoek & statistiek, 2013).

Figuur 1. Procentuele toename postindustriële sectoren Amsterdam (2000-2010) %

Gemeente Nijmegen

Waar de gemeente Amsterdam een pro-gentrificatie beleid voert, is de gemeente Nijmegen hierin terughoudender. Ze erkent dat gentrificatie een positief effect op een wijk kan hebben in termen van economische ontwikkeling, maar ziet ook de potentiële gevaren hiervan. Het woonbeleid van de gemeente Nijmegen richt zich traditioneel op de klassieke volkshuisvestingsopgave: betaalbaar wonen voor mensen met lage inkomens. (Gemeente Nijmegen, 2015). De gemeente wil starters en afgestudeerden graag aan zich binden, maar dit mag niet ten koste gaan van een sociale tweedeling binnen wijken in bestaande ‘achterstandswijken’ Biezen, Wolfskuil, Nijeveld, Hatert en delen van het stadsdeel Dukenburg (Gemeente Nijmegen, 2001).

Eind vorig jaar is een begin gemaakt met de startnotitie ‘Actualisering van de Woonvisie’. In vergelijking met 2001 staan de onderwerpen betaalbaarheid, tempo in de woningproductie en het tegengaan van segregatie centraler op de agenda. In het regeerakkoord staan de wijkaanpak en de woningproductie centraal, waarin bij de wijkaanpak niet alleen gefocust wordt op de fysieke kant, maar ook op de sociale kant.

De doelstelling van het woonbeleid van de gemeente Nijmegen voor de komende jaren is samen met de woningcorporaties in Nijmegen afspraken maken over een aantal punten, zoals het

woningbouwprogramma, investeringen in de wijkaanpak, energiebesparende maatregelen, wonen en zorg, de woonruimteverdeling en de aanpak van segregatie. Door nadrukkelijker de samenwerking met de woningcorporaties te zoeken, kan er meer daadkracht worden gegeven aan het uitwerken van wijkgerichte projecten; de corporaties hebben immers een groot gedeelte van de woningvoorraad in de aandachtsgebieden van Nijmegen in handen.

Zo staat in de ‘woonvisie Nijmegen 2015-2020’ van de gemeente Nijmegen uit 2016:

***“Bewoners binden in een ongedeelde stad, dat is de constante in ons woonbeleid door de jaren heen. (...) We willen zorgen dat mensen een positieve keuze kunnen maken. Dat kan alleen als we rekening houden met de individuele wensen en financiële mogelijkheden. We ontwikkelen en beheren met respect voor de sociale en fysieke identiteit van buurten en wijken, want elke wijk is anders. Nijmegen wil een moderne sociale stad zijn met ruimte en kansen voor iedereen.*”**

Maatschappelijke & wetenschappelijke relevantie

Maatschappelijke relevantie

Met dit onderzoek wordt het begrip gentrificatie in Nederlandse wijken beter zichtbaar. Het toont wat voor sociale gevolgen gentrificatie kan hebben op een wijk. Daarnaast legt dit onderzoek gemeentelijk beleid ten aanzien van gentrificatie langs de meetlat. Hoe de gemeente met haar beleid dit kan sturen, en in welke mate.

Wetenschappelijke relevantie

Door inzicht te krijgen in gentrificatie in twee Nederlandse wijken, wordt systematisch in kaart gebracht wat de verschillende effecten en gevolgen zijn op een wijk. Dit is vooral interessant, omdat met name in de Engelstalige (Verenigde Staten en Groot-Brittannië) wereld uitgebreid onderzoek gedaan is naar het onderwerp, in de Europese landen is dit beduidend minder. Onderstaande figuur 2 maakt dit duidelijk. Hoewel deze cijfers uit 2002 stammen, toont het wel aan dat gentrificatie een beter onderzocht begrip is in de Engelstalige gebieden dan bijvoorbeeld in Nederland. Daarnaast bestaat voor de beide casussen nog geen vergelijkbaar onderzoek.

<i>Atkinson (2002) Assessment Systematisch onderzoek naar gentrification. (1964-2001)</i>	
<i>Studiegebied</i>	<i>Aantal wetenschappelijke studies</i>
<i>USA/Canada</i>	<i>73</i>
<i>Groot Brittannië</i>	<i>32</i>
<i>Australië</i>	<i>5</i>
<i>Europa</i>	<i>3</i>
<i>Overig</i>	<i>1</i>
<i>Totaal</i>	<i>114</i>

Figuur 2: Onderzoek naar gentrification (Bron: Atkinson)

Ook zijn de kenmerken die uit het literatuuronderzoek en de observatie naar voren zullen komen, mogelijke hulpmiddelen voor een analyse van toekomstige wijken. Als laatste kunnen gemeenten de inzichten uit dit onderzoek gebruiken voor het aanpassen van hun beleid ten opzichte van gentrificatie.

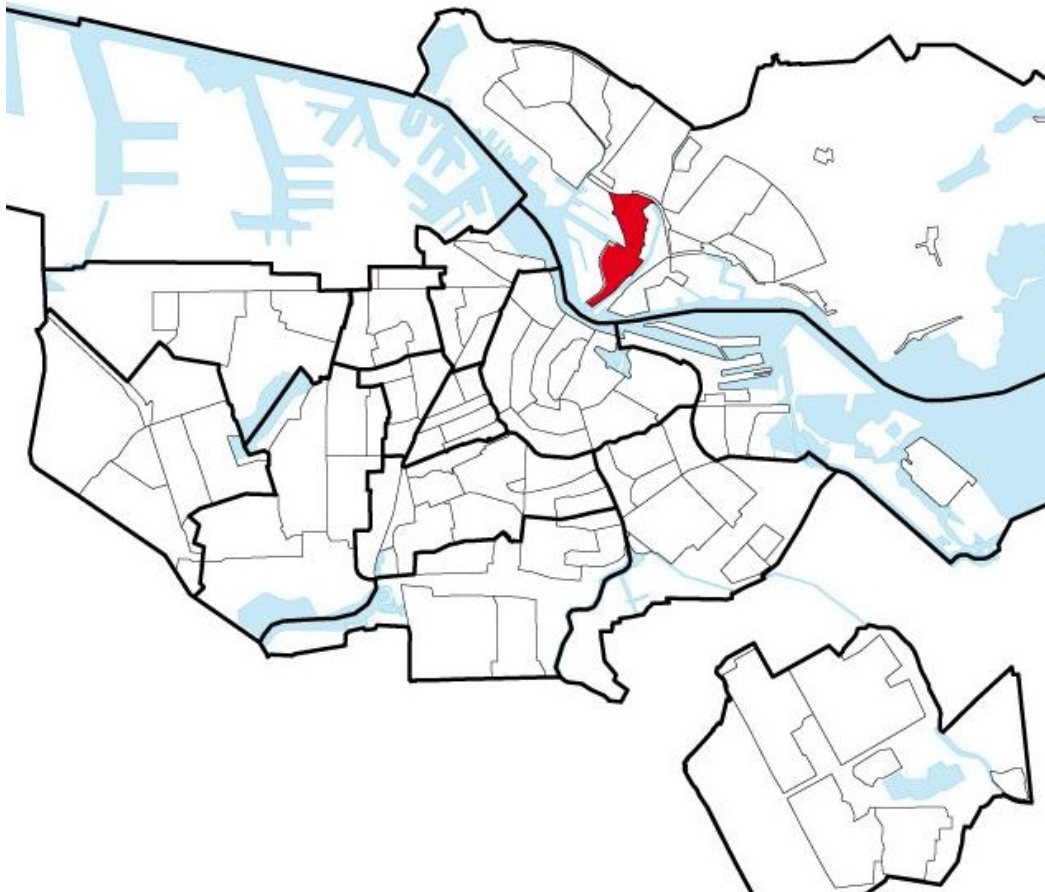
1.2. Casuskeuze

Aan de hand van bovenstaande gegevens zullen de komende casussen worden onderzocht.

1.2.1 van der Pekbuurt

Als eerste keuze is de van der Pekbuurt in Amsterdam-Noord gekozen. In onderstaand figuur 3 is de ligging van de van der Pekbuurt te zien binnen Amsterdam.

Ten noorden van het IJ, maar ook net ten noorden van het bruisende centrum van Amsterdam is deze wijk een interessante casus.

Figuur 3: Ligging van der Pekbuurt (Bron: gemeente Amsterdam)

De van der Pekbuurt is in 1913 ontstaan. De stad Amsterdam had te kampen met een groot woningtekort als gevolg van de industriële revolutie, veel mensen trokken naar de steden voor werk. Het centrum was overbevolkt en de woonomstandigheden waren slecht. Vanuit de gemeenteraad werd een commissie opgericht met als doel het realiseren van een nieuwe woonwijk, aan de

overkant van het IJ, wat toentertijd nog onbebouwde grond was (Swart, 2009). De keuze voor een volkswijk was snel gemaakt, voor de gegoede burgerij zou er ook een brug over het IJ moeten worden aangelegd, iets wat te duur zou worden. Van arbeiders werd verwacht dat zij geen gebruik zouden maken van de culturele voorzieningen in het centrum, en er dus ook geen fysieke verbinding nodig was, een veerpont zou volstaan. Daarnaast zou de industrie zich ook willen vestigen aan het IJ, zodat de aanwezigheid van arbeiderswoningen gunstig zou zijn (Vermeer, 2010).

In 1926 werd de wijk opgeleverd, bestaande uit 1468 woningen, uitsluitend bestaand uit laagbouw. Hoewel bedoeld als volkswijk voor de nabij liggende industrie, had de van der Pekbuurt een goede reputatie. Dit voornamelijk door de ruime opzet van de wijk met veel groen. Dit kwam door de visie van Arie Keppler, toenmalig hoofd van de Amsterdamse Woningdienst. Hij had de wens om ieder arbeidersgezin te huisvesten in een groene en gezonde omgeving (Vermeer, 2010, p.616).

Een bombardement op de Fokkerfabriek mistte echter doel in de tweede wereldoorlog, en de van der Pekbuurt werd getroffen. Een groot deel van de woningen werd vernietigd. Pas na de tweede wereldoorlog begon de wederopbouw, en met de hoge woningnood als drijfveer werden er op grote schaal prefab woningen geplaatst met een mindere uitstraling dan de oorspronkelijke woningen. Daarnaast verdween er veel van het originele groen, voornamelijk om plaats te maken voor wegverbredingen (Swart, 2009). Door achterstallig onderhoud van de woningen en het niet moderniseren maar herstellen hiervan op verzoek van de bewoners (modernisatie betekende huurverhoging) raakte de wijk in het slop.

De huidige bevolkingssamenstelling van de wijk telt 4835 inwoners, waarvan slechts 43,5% van de beroepsbevolking werk heeft. Daarnaast heeft 11.5% een uitkering, en bestaat de wijk uit 40% niet-westerse allochtonen.

Ook van de woningvoorraad is af te lezen dat de wijk een volkswijk is. Uit onderstaande figuur 4 van de gebiedsanalyse Noord 2016 van de gemeente Amsterdam, is te zien dat Volewijk (voor een groot gedeelte bestaat dit gebied uit de van der Pekbuurt) in vergelijking met het Amsterdamse gemiddelde sterk hoger scoort op goedkope (sociale) huurwoningen.

		Amsterdam	Volewijk
woningvoorraad	2015	417096	4835
% goedkope huur (0-425 eur)	2013	28	63
% huur tot huurtoeslaggrens (0-665 eur)	2013	58	88
% huur in middensegment (665-935 eur)	2013	5	1
gemiddelde WOZ-waarde per m2	2015	3053	2391

Figuur 4: Woningvoorraad Amsterdam (Bron: gemeente Amsterdam)

Tegenwoordig ligt de van der Pekbuurt in het vizier van de gemeente Amsterdam als toekomstig ontwikkelingsgebied. In het rapport 'Structuurvisie Amsterdam 2040' van de Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam 2011, is de ambitie te lezen dat men de komende 30 jaar het stadcentrum van Amsterdam wil gaan uitbreiden, ook ten Noorden van het IJ. De grens van dit zogenaamde 'uitrolgebied' ligt aan de noordkant van de Van der Pekbuurt. Als uiteindelijk doel stelt de gemeente dat de gehele buurt in 2040 onderdeel van het stadscentrum is.

Dit beleid is terug te zien in de ruimtelijke transformatie die de wijk op dit moment doormaakt. In samenwerking met woningcoöperatie Ymere worden een groot aantal van de huizen gerenoveerd en gedeeltelijk als koopwoningen verkocht zullen worden (Ymere, 2015). Het voorlopige doel is om 40% van het woningaanbod binnen de wijk als koopwoning of huurwoning in de vrije sector aan te bieden, terwijl dit in 2014 slechts 7% was (OIS Amsterdam, 2014). Daarnaast investeert de gemeente meer in de fysieke ruimte. De groenvoorziening wordt beter onderhouden en er zullen meer bomen worden geplant, ook zal de doorgaande weg in de buurt, de van der Pekstraat herontwikkeld worden om de straat een betere uitstraling te geven.

De wijk vertoont ook al tekenen van gentrificatie. De belangrijke drijfveer, de creatieve klasse, is al sterk vertegenwoordigd in de buurt. Zo zijn er veel meer startende bedrijven, en is de creatieve industrie procentueel meer aanwezig in de wijk dan het Amsterdamse gemiddelde.

		Amsterdam	Volewijk
aantal (bedrijfs)vestigingen	2015	105034	825
starters (%vestigingen)	2015	10,4	15,8
ZZP'ers (%vestigingen)	2015	54,6	65,8
creatieve industrie (%vestigingen)	2015	30,4	36,8

Figuur 5: Bedrijvigheid Amsterdam (Bron: gemeente Amsterdam)

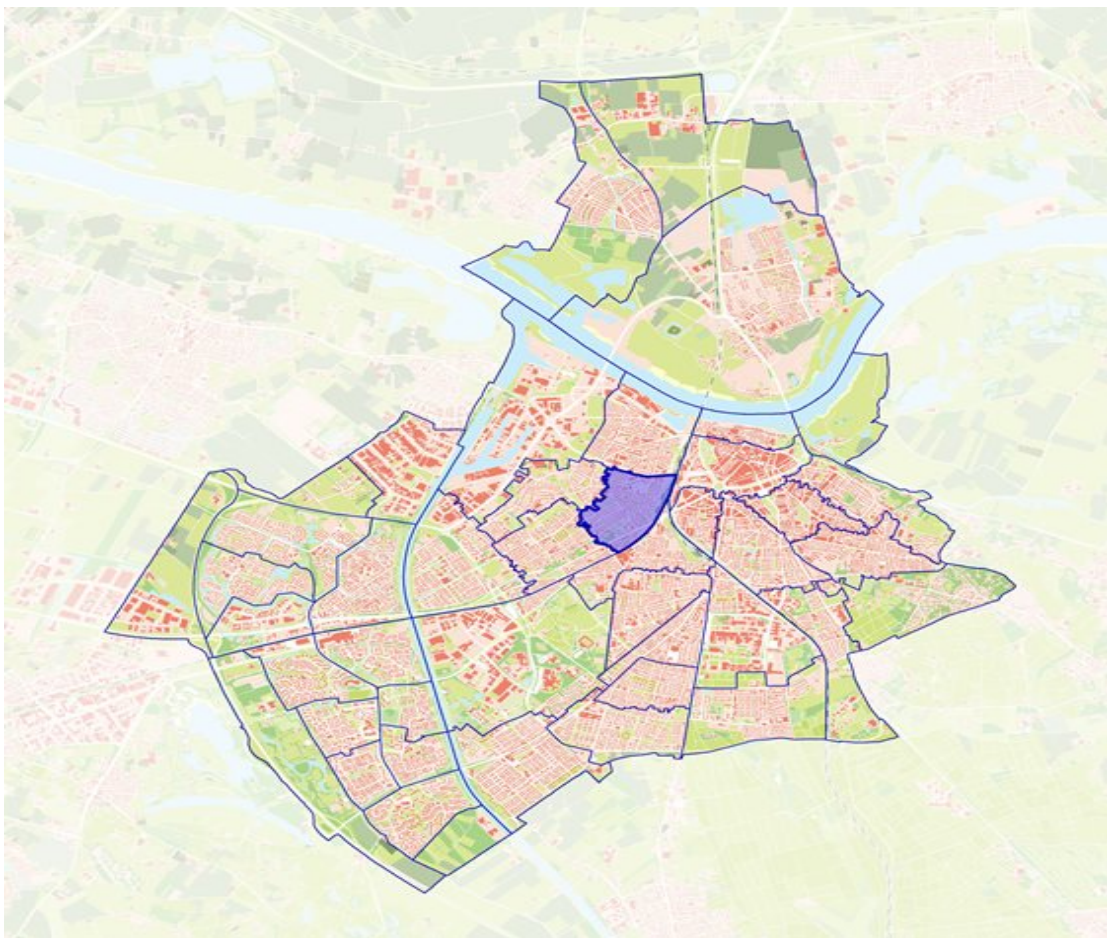
Daarnaast is het gebied rond de van der Pekbuurt sterk in ontwikkeling. Voormalige (braakliggende) industriegebieden van onder andere de Shell worden omgebouwd tot levendige trekpleisters met onder andere het EYE-filmmuseum en de ADAM-toren. De aangrenzende nieuwe wijk Overhoeks is een wijk met vooral grote, duurdere koopwoningen. Zo staat in de gebiedsanalyse 2016:

“Met name op en rond Overhoeks vinden grote veranderingen plaats. Naast een focusgebied (Van der Pekbuurt) verrijkt hier een van de meer welvarende buurten van Amsterdam.”

Waar Overhoeks dus een wijk is met duurdere koop en huurwoningen, zijn de huizen in de van der Pekbuurt nog (relatief) goedkoop. Hierdoor is het mogelijk dat door de ontwikkelingen in Overhoeks de van der Pekbuurt hierop meelift en dus ook in trek raakt bij de meer welvarende bevolking.

1.2.2. Wolfskuil

De tweede keuze voor de casus is de wijk Wolfskuil in Nijmegen-Oud-West. Onderstaand figuur 6 toont de ligging van de wijk. Zoals te zien is, ligt de wijk net tegen het centrum van de stad Nijmegen aan, maar ook vlakbij de gewilde wijk Bottendaal. Daarnaast is de wijk goed ontsloten door haar ligging aan meerdere ontsluitingswegen, en is het centraal station op loopafstand. Juist door deze ligging is de Wolfskuil een goede wijk om te onderzoeken. Waarom juist deze centrale ligging in trek is wordt verklaard door Knox & Marston: *‘Centrally located, working-class neighborhoods have also been invaded by higher-income households seeking the convenience of centrally located residences.’*

Figuur 6: Ligging Wolfskuil (bron: gemeente Nijmegen)

De bouw van de oorspronkelijke Wolfskuil begint in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw, bedoeld om onderdak te bieden aan de alsmaar groeiende arbeidersbevolking van Nijmegen. Nijmegen komt niet ongeschonden uit de 2^e wereldoorlog. Meer dan 10% van de Nijmeegse woningen is verwoest, velen beschadigd en slechts 19% van de panden is ongeschonden. Naar het plan van de studiegroep Bos, zal er een 'schil van wijken' rondom het vooroorlogse centrum gebouwd worden. In dit plan worden verschillende wijken opgezet die plaats zullen bieden aan maximaal 5.000 inwoners, met daarin een kerk als middelpunt van de wijk (NovioMagnus, nb.). Zo ook de Wolfskuil. Velen van de in de jaren twintig en dertig gebouwde woningen werden onbewoonbaar verklaard en gesloopt, en de bouw voor een wijk van 5.000 inwoners kon beginnen. Uiteindelijk is de wijk rond 1950 opgeleverd, en bestaat het uit voornamelijk laagbouw samen met beperkte hoogbouw. Naast het woningaanbod uit de jaren vijftig, is er de afgelopen jaren veel sloop geweest om plaats te maken voor nieuwbouw.

Van oudsher is de Wolfskuil een arbeiderswijk. Ondanks enkele mutaties binnen de wijk, zoals de komst van niet-westerse arbeidsmigranten in de jaren zestig, is het dit altijd gebleven.

In 2010 kent de wijk een percentage van 68% werkzame personen onder de beroepsbevolking, waarvan wel 52% in de categorie lage inkomens geschaald moet worden. Hiernaast kent de wijk een groep niet-westerse allochtonen van 21%, wat hoog is tegenover de 11,2% landelijk gemiddelde (CBS, 2010).

De gemeente ziet in dat de Wolfskuil een wijk is die aandacht behoeft, maar dat dit niet ten koste van de huidige bewoners moet gaan. Zo staat in het toekomstplan 'Wolfskuil in de kijker' uit 2002 het volgende uitgangspunt over het woonaanbod: *"Voor de Wolfskuil zullen geleidelijk verschillen aangebracht worden in woningtypologie, prijsklasse, eigendomsverhouding en woninggrootte. Daarnaast zal het bestaande woningaanbod gedeeltelijk gerenoveerd worden. Het stadsdeel moet echter wel toegankelijk blijven voor arm en rijk, jong en oud, autochtoon en allochtoon. We willen een tweedeling binnen stadsdelen en wijken voorkomen."*

Dit plan uit zich onder andere in de ontwikkeling in het aandeel sociale huurwoningen binnen de wijk. Zoals uit onderstaande figuur 7 uit de stads- en Wijkmonitor 2016 van de gemeente Nijmegen af te lezen is, is dat het aandeel hiervan in de Wolfskuil gedaald is, terwijl het aandeel in heel Nijmegen juist gelijk blijft. Dit valt gedeeltelijk te verklaren door sloop- en renovatiewerkzaamheden in de wijk. Een gedeelte van de sociale huurwoningen is gesloopt en wordt of is vervangen door nieuwe (grotere) sociale huurwoningen, waardoor het aanbod van sociale huurwoningen is

afgenomen. Daarnaast is in tijden van crisis, de WOZ-waarde van de woningen minder hard in de Wolfskuil gedaald dan in de rest van Nijmegen.

	jaar	ontw	wijk Wolfskuil	ontwikkeling Wolfskuil	Nijmegen	ontwikkeling Nijmegen
Woningmarkt						
zelfstandige woningen	2015	2013	2.559	-11	74.553	1.650
% laagbouwwoningen	2015	2013	72,8	0,0	56,6	-0,1
% huurwoningen	2015	2013	57,5	-1,8	54,5	0,0
gemiddelde WOZ-waarde	2015	2011 (in %)	155.800	-14%	184.900	-16%

Figuur 7: Woningmarkt Nijmegen (Bron: gemeente Nijmegen)

Bewijs van deze visie van de gemeente Nijmegen om de wijk toegankelijk te houden voor iedereen, staat in het collegevoorstel van 11 april 2016. Hierin wordt op een braakliggend stuk grond aan de Wolfkuilseweg met versnelde bouw een aantal nieuwe, uitsluitend sociale huurwoningen gerealiseerd. Hoewel dit stuk grond eerst bedoeld was voor industrie, is door de krappe woningmarkt het besluit genomen het bestemmingsplan hiervoor te wijzigen in wonen (Gemeente Nijmegen, 2016).

Verder blijkt uit de Wijkmonitor 2016 van de gemeente Nijmegen, dat de veranderingen in Wolfskuil door de huidige bewoners als er positief ervaren worden. Zo was de waardering van het woon- en leefklimaat gemiddeld, maar is de ontwikkeling hiervan duidelijk positief. Daarnaast zijn er enkele quotes vanuit de wijk in de Wijkmonitor opgenomen zoals: *“De sociale voortuinen-cultuur is positief, veel mensen willen daarom nergens anders heen.*

1.3. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om te kijken of er een verschil is in de plaats beleving van de bewoners tussen een gemeente die gentrificatie stimuleert of deze juist probeert af te remmen. In dit onderzoek zal de van der Pekbuurt dienen als een gestimuleerde wijk, en de Wolfskuil dienen als een wijk die afgeremd wordt. In een vraag, wat is het verschil tussen een snelle gentrificatie en een langzame, en wat is het effect op de plaatsbeleving voor de bewoners?

Vraagstelling

Om bovenstaande doelstelling te kunnen bewerkstelligen, is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

- Wat is de impact van gemeentelijk afremmen of stimuleren van gentrificatie op de plaatsbeleving van de oorspronkelijke bewoners?

Om deze hoofdvraag volledig te kunnen beantwoorden zijn er de volgende deelvragen geformuleerd:

- Voeren de beide gemeentes een ander beleid met betrekking tot gentrificatie en waarom?
- Ervaren de bewoners een verandering in hun plaats beleving?

§2. Theoretisch kader

In het theoretisch kader zullen enkele begrippen die de rode draad zijn in het beantwoorden van de onderzoeksvragen worden uitgewerkt.

2.1 Gentrificatie

Gentrificatie is het belangrijkste begrip in dit onderzoek. Alleen is er geen eenduidige definitie voor het begrip beschikbaar. Vele onderzoekers komen met hun eigen definitie van het begrip, voornamelijk omdat het begrip in verschillende discoursen bekeken kan worden. In het onderstaande zullen deze verschillende invalshoeken worden uitgesplitst, aan de hand van Weinstein (2006):

- **Productie**
Verklaring van gentrificatie vanuit de economische hoek is ontstaan eind jaren 70 door de theorie van Neil Smith. Hij ziet gentrificatie als een spanningsveld op de kapitaalmarkt, gezien vanuit economisch oogpunt. Hierbij past zijn 'rent gap' theorie (Smith, 1979). Hiermee beschrijft hij het verschil tussen de potentiële grondprijzen van een wijk en de huidige grondprijzen. Als dit verschil (de rent gap) groot genoeg is, is de wijk aantrekkelijk voor investeerders om de wijk op te knappen en zo winst te maken door stijging van de grondprijzen.
- **Consumptie**
Daarnaast is er de culturele hoek. Gebaseerd op theorieën van Ley (1986) kan gentrificatie ook uit cultureel oogpunt verklaard worden. Creatievelingen en kunstenaars die wel de 'buzz' van de stad willen ervaren, maar niet kapitaalkrchtig genoeg zijn om in duurdere wijken in het centrum te wonen, trekken naar verpauperde wijken in hetzelfde centrum. Deze vernieuwde creativiteit in deze wijken trekt volgens Richard Florida in zijn boek *'The rise of the creative class'* bedrijven in de creatieve sector aan, die zich graag vestigen in een gebied met veel creativiteit (Florida, 2002).

Als beste overkoepelde omschrijving van het begrip is het onderstaande geschikt:

“Older, centrally located working-class neighbourhoods have also been invaded by higher income households seeking the character and convenience of centrally located, and for them, less expensive residences. (..) Gentrification results in physical renovation, but it also displaces existing households, which can no longer afford the increased rents as a consequence of gentrification.”

Knox, P.L., & Marston, S.A. , 2013: p. 291

Zoals door Knox & Marston omschreven, zal gentrificatie leiden tot fysieke verdrukking, het verdringen van de oorspronkelijke bewoners van een wijk omdat ze de verhoging van de huren niet meer kunnen betalen. In veel landen is dit het geval, waaronder ook de Verenigde Staten. Naar onderzoek van Sumka (1979) zouden daar jaarlijks twee miljoen mensen slachtoffer worden van verdrukking, waarvan 86% hiervan door economische verdrukking.

In Nederland is hier echter geen sprake van. De Nederlandse wetgeving kent namelijk de Huurbeschermingswet. Deze houdt in dat verhuurders de huurprijs van hun panden niet naar eigen keuze kunnen laten stijgen, ze zijn gebonden aan een aantal regels. Voor huurwoningen van woningcorporaties gold in 2016 een maximale stijging van inflatie plus 0,4%, voor huurwoningen in het vrije segment geldt dat dit, afhankelijk van de huurprijs van de woning, met maximaal met inflatie plus 4% mag stijgen (Rijksoverheid, 2016).

2.2. Indirect displacement

Ook is indirect displacement, in dit onderzoek vertaalt in indirecte verdrukking, een belangrijke theorie. Hoewel in Nederland nauwelijks sprake is van fysieke verdrukking door de huurbescherming, is indirecte verdrukking wel mogelijk.

Aan de hand van Mark Davidson (2008) zijn er de volgende drie vormen van indirecte verdrukking te onderscheiden:

Indirect economic displacement

Hoewel indirecte economische verdrukking lijkt op directe verdrukking, is het dit niet. Ook wel price shadowing genoemd, omschrijft het begrip een langzame, maar toch constante stijging van de

huurprijzen. In deze situatie is er dus geen sprake van een abrupte sterke stijging van de huurprijzen, maar toch kan dit na verloop van tijd ervoor zorgen dat bewoners de huur niet meer kunnen betalen, of dat een wijk onbetaalbaar wordt voor een bepaalde groep mensen.

Community Displacement

Door gentrificatie verandert de samenstelling van inwoners binnen een wijk. Door de komst van de nieuwe bewoners verandert de identiteit en sociale band die de oude bewoners onderling hebben. Zoals Davidson omschrijft:

“Changes related to gentrification are deeply connected with a loss of place experienced by many incumbent residents.”

Oorspronkelijke bewoners verliezen het gevoel van ‘hun’ wijk, voelen zich er minder thuis, wat uiteindelijk kan leiden tot verdrukking bij deze groep.

Neighbourhood resource displacement

Dit laatste begrip heeft te maken met een verandering in het aanbod van voorzieningen binnen een wijk. Met de komst van gentrifiers in een wijk, komen ook andere winkels in een wijk. Zoals Pacione (2009) omschrijft, gentrificatie zorgt voor de komst van een ‘cappuccino society’. Een goedkope supermarkt en een kroeg maken plaats voor hippe cafés en luxe detailhandel, waardoor de oorspronkelijke bewoners zich niet meer kunnen identificeren met de wijk. Daarnaast zullen meer moeten betalen voor hun producten, of verder moeten reizen om het oude aanbod te vinden.

2.3. Segregatie

Zoals in bovenstaande theorie beschreven, kan door gentrificatie de samenstelling van een wijk veranderen. De nieuwe en oudere inwoners van de wijk mengen niet met de andere groep. Hierdoor is het begrip segregatie ook belangrijk in dit onderzoek.

Segregatie verwijst naar een situatie waarin twee of meer bevolkingsgroepen van elkaar gescheiden zijn” (Desmedt & Nicaise, 2006). Omdat bevolkingsgroepen een vrij brede term is, bestaan er verschillende vormen van segregatie zoals etnische en segregatie van sociale klassen.

Volgens Pacione (2009) zijn deze verschillende vormen van segregatie het beste te meten aan de hand van drie vormen: Sociale klasse, leefstijl en etniciteit.

Sociale status

Mensen met een hoge sociale status hebben het inkomen om te gaan wonen waar zij het prettig vinden om te wonen. De rijkere mensen trekken weg uit de wat minder gewilde wijken met achterlating van de armere bevolking, die niet het vermogen hebben om te verhuizen.

Leefstijl

Segregatie door een bepaalde levensstijl die de groep in betrekking heeft. Vaak is deze keuze vrijwillig gemaakt, de gesegregeerde groep is bij elkaar gaan wonen omdat zij steun aan elkaar vinden of omdat zij, 'us', op zich neergekeken door 'them'.

Etniciteit

Segregatie op basis van ras of religie. Op basis van gelijke tradities en dergelijke zijn deze personen bij elkaar komen wonen. Dit hoeft absoluut niet gedwongen te zijn. Enkele voorbeelden van etnische segregatie zijn onder andere China town's en wijken waar veel Ieren wonen (in de VS).

2.4 Space & place

Als gevolg van gentrificatie en segregatie kan de 'sense of place' van iemand veranderen. De sense of place zal in dit onderzoek verder worden aangeduid met plaatsbeleving. Hierdoor is ook dit begrip cruciaal. De 'space & place' theorie van Tuan stamt uit 1977. Hierin onderscheidt hij space en place als volgende:

Space

Een locatie op de wereld, zonder dat een persoon hiermee een sociale connectie hiermee heeft. Het gaat dus letterlijk over de fysieke locatie van een plek. Er valt ook geen betekenis aan de plaats te geven.

Place

Gekoppeld aan place is de 'sense of place'. Hiermee wordt bedoeld de gemeenschappelijke normen en waarden die een bepaalde groep mensen heeft. Voorbeelden hiervan kunnen zijn spraak, vocabulair, humor en gewoontes. Deze 'taken-for-granted' patronen van een gemeenschap ontstaan door veelvoudige ontmoetingen en gemeenschappelijke ervaringen van deze groep mensen in een bepaald gebied (Knox & Marston, 2013; p. 25). De plaatsbeleving van de oorspronkelijke bewoners

kan dus veranderen, door de komst van 'vreemde' buitenstaanders. Met andere normen en waarden en gewoontes verandert de ervaring binnen een wijk, mogelijk in negatieve zin.

2.5 Sociale cohesie

Als laatste begrip is sociale cohesie een verbindend begrip tussen alle theorieën die gebruikt worden in dit onderzoek. Om de plaatsbeleving te kunnen onderzoeken, zal deze worden vertaald in de sociale cohesie.

Sociale cohesie is een lastig begrip. Zoals Schonen (2006) stelt: *“Of het nu gaat om werkloosheid, sociale ongelijkheid of woningnood, vrijwel alle sociale problemen van vandaag worden herleid tot vraagstukken van sociale cohesie”*. Sociale cohesie als algemeen begrip staat voor de samenhang en onderlinge band tussen verschillende mensen. Hoe sterker deze band is, hoe meer sociale cohesie er is.

Om het begrip overzichtelijker te maken, en om deze ook beter toe te kunnen passen in het onderzoek, zullen de vijf dimensies van Kearns & Forrest (2000) gebruikt worden:

Gemeenschappelijke waarden

Volgens Kearns & Forrest is er sprake van sociale cohesie binnen een wijk als de bewoners gemeenschappelijke normen en waarden hebben. Dit houdt concreet in dat de ideeën van gewenst en ongewenst gedrag van buurtbewoners ten aanzien van de wijze waarop men met elkaar omgaat in het dagelijks leven gelijk zijn (Van Marissing, 2008: p.44). Door veel onderlinge samenwerking en contact binnen een wijk kunnen zo ook gemeenschappelijke normen en waarden ontstaan, ondanks dat de verschillende bewoners voordat ze in de wijk kwamen wonen deze normen en waarden niet hadden.

Sociale controle en orde

Als tweede dimensie hangt sociale controle nauw samen met de eerste dimensie, het hebben van gemeenschappelijke normen en waarden. In hoeverre ondernemen buurtbewoners actie om te controleren of te corrigeren dat alle buurtbewoners de geldende normen en waarden naleven. Het gaat hierbij vooral over een Bottom-up benadering, de buurtbewoners leggen zelf hun sociale regels op. Hoe meer sociale controle, hoe meer sociale cohesie er is binnen een wijk.

Sociale solidariteit & welvaarsongelijkheid

Onder sociale solidariteit valt de bereidbaarheid van de buurtbewoners om elkaar te helpen. Hiervan zijn voorbeelden zoals iemand helpen met de boodschappen dragen of helpen met oversteken.

Kleine handelingen zonder dat iemand daar per se een tegenprestatie voor verwacht (van Marssing, 2008).

Welvaartsongelijkheid wordt door Kearns & Forrest als iets negatiefs gezien:

“Income inequality brings about a breakdown in social cohesion through the stress, frustration and family disruption they cause, in turn leading to problems of crime and violence” (Kearns en Forrest 2000, p. 999).

Sociale netwerken en sociaal kapitaal

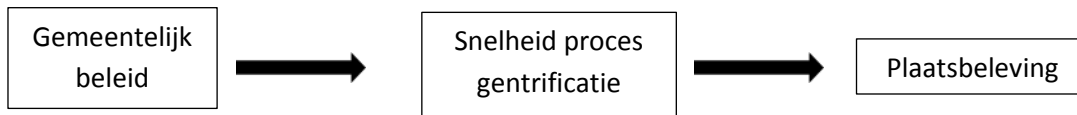
Hoe meer buurtbewoners onderling met elkaar contact hebben, hoe makkelijker het is om een conflict op te lossen of aan te kaarten bij elkaar. Tevens zal dit leiden tot meer begrip en verdraagzaamheid onderling. Volgens Putnam verwijst sociaal kapitaal naar de connecties tussen individuen; naar de sociale netwerken en de normen en waarden die daaruit voortkomen (Putnam 2000, p. 19).

Verbondenheid aan de buurt

Deze laatste dimensie omschrijft in hoeverre mensen gehecht zijn aan hun buurt. Dit is van belang, omdat de beleving van een plaats ook de (gevoelens van) sociale cohesie beïnvloedt. Hoe meer mensen gehecht zijn aan ‘hun’ buurt, hoe meer deze mensen het gevoel hebben dat het samen ‘hun’ buurt is. Hierbij draait het vooral om fysieke binding, mensen moeten van de fysieke ruimte houden (Van Marissing, 2008: p. 48).

2.6. Conceptueel model

Onderstaand conceptueel model geeft een schematische weergave van de belangrijkste begrippen in het onderzoek, en wat de onderlinge relatie tussen deze begrippen zijn.

Uit het model is af te lezen dat het gemeentelijk beleid bepaalt hoe snel een wijk kan gentrificeren, een gemeente kan gentrificatie faciliteren of juist meer reguleren en afremmen. In beide gevallen vindt er uiteindelijk wel tot op zekere hoogte gentrificatie plaats, alleen de snelheid waarop dit gebeurt verschilt. Door gentrificatie binnen een wijk kan mogelijk de plaatsbeleving van de oorspronkelijke bewoners veranderen, afhankelijk van de snelheid waarmee dit samenhangt. Deze plaatsbeleving uit zich in de verschillende dimensies van sociale cohesie, maar ook in mogelijke segregatie binnen de wijk. Aan de hand van de theorieën en begrippen uit het theoretisch kader zal de plaatsbeleving getoetst kunnen worden.

Uiteindelijk kan de gemeente dus een grote invloed hebben op hoe zeer de plaatsbeleving van de oorspronkelijke bewoners van een volkswijk verandert door het gevoerde beleid van de desbetreffende gemeente.

§3. Methodologie

3.1. Onderzoeksstrategie

Met het vergelijken van de twee wijken in Nijmegen en Amsterdam met elk een ander gemeentelijk beleid qua gentrificatie, zal het blijken of dit verschillende beleid invloed heeft op de plaatsbeleving van de inwoners van de wijken. Het onderzoek zal als een casestudy gezien worden. De keuze hiervoor wordt verklaard door de uitspraak van Verschuren & Doorewaard (2007) met betrekking tot een casestudy:

“Door een gedetailleerde waarneming op locatie, het voeren van gesprekken in combinatie met het bestuderen van allerlei documenten, krijgt u een diepgaand inzicht in de wijze waarop bepaalde processen zich in de praktijk voltrekken en waarom ze zich zo en niet anders afspelen.”

Omdat het doel van het onderzoek juist is om diepgaande kennis en achterliggende gebeurtenissen van de processen binnen de twee wijken te vergaren, is de keuze voor een casestudy gegrond. Daarnaast is het onderzoek van kwalitatieve aard, en het volgt een cyclisch-iteratief proces. Hierbij wordt de kennis verworven tijdens het afnemen van diepte-interviews gebruikt voor het aanvullen en aanpassen van het theoretisch kader en de vragen die worden gesteld.

3.2. Onderzoeksmateriaal

Naast een uitgebreide literatuurstudie naar al bekende data en kennis over de te onderzoeken wijken en gemeenten, zal er extra diepgang en kennis worden toegevoegd door middel van semigestructureerde interviews. Waar de beleidsvisies van beide gemeenten voornamelijk uit deskresearch afgeleid kunnen worden, moet er voor de ervaring van de bewoners en hun kijk op de plaatsbeleving het veld in worden gegaan, en bewoners of wijkvertegenwoordigers die al langere tijd in hun buurt wonen tot een interview uit te nodigen.

Voor de van der Pekbuurt zal hiervoor een woordvoerder van het buurthuis, die tevens de functie als wijkvertegenwoordiger heeft worden geïnterviewd. Hiernaast zullen enkele inwoners van de wijk zelf worden geïnterviewd om achter hun beleving te kunnen komen.

Hiernaast zal de gemeente Amsterdam, om precies te zijn de afdeling Planologie worden geïnterviewd over de keuze om gentrificatie juist te faciliteren. Dit interview zal gelden als een expertinterview.

Voor de Wolfskuil zal een interview worden afgenomen met de buurtmanager die woonachtig is in de wijk zelf. Ook zal de planologische dienst van de gemeente Nijmegen gevraagd worden over hun beleid ten opzichte van gentrificatie. Hiernaast worden enkele interviews met bewoners van de wijk zelf afgenomen.

Hierbij is het van belang dat de geïnterviewde bewoners van beide wijken al lange tijd daar woonachtig zijn. Hiermee kan gegarandeerd worden dat de bewoners een duidelijk vroeger- en nu beeld van hun wijk, en dus ook van een mogelijke veranderde plaatsbeleving. Hiervoor is een vereiste dat de bewoners minstens 20 jaar in de wijk wonen.

Om aan deze kennis te kunnen komen, is zowel voor de bewoners als de expertinterviews een semi-gestructureerde vragenlijst opgesteld. Vooral bij de bewoners is van belang dat alle punten van de vragenlijst voorbij komen. Hierin worden de bewoners gevraagd naar de verschillende dimensies van hun plaatsbeleving, vertaald in de 5 dimensies van sociale cohesie. Hierdoor beantwoorden de bewoners altijd dezelfde vragen, waardoor uiteindelijk goed een algemeen beeld van een wijk gegeven kan worden.

De verworven kennis uit de interviews zal met behulp van AtlasTI worden getranscribeerd en gecodeerd worden. Bij de bewoners zal dit zoals gezegd verdeeld worden onder de 5 dimensies van sociale cohesie. Per respondent zal individueel bekeken worden hoe hun plaatsbeleving veranderd is in de afgelopen 20 jaar, om uiteindelijk alle respondenten per wijk samen te vatten.

Ook zal per wijk visuele data worden verzameld. Deze data kan als tastbaar bewijs dienen voor bijvoorbeeld gemeentelijke plannen over fysieke ruimte, in hoeverre dit effect heeft op de buurt. Daarnaast helpt het, naast de geschreven data, om een beeld te schetsen van de wijken en hiervan een indruk te krijgen. Een visueel beeld van de wijk kan ook verder onderbouwen waarom juist een wijk in trek is bij de gentrifiers.

§4. Onderzoeksresultaten

In onderstaand hoofdstuk zullen de bevindingen uit de interviews worden weergegeven. Ten eerste zullen de expertinterviews met de gemeente Amsterdam en de gemeente Nijmegen aan bod komen, gevolgd door de interviews met inwoners van de van der Pekbuurt en de Wolfskuil.

4.1. Expertinterviews

Als eerste zullen de resultaten vanuit de expertinterviews besproken worden. Zowel voor de van der Pekbuurt als de Wolfskuil is met de planologische dienst of ruimtelijke ordening van de betreffende gemeente gesproken. Deze expertinterviews zijn relevant voor het beantwoorden van de eerste deelvraag; waarom beide gemeentes elk een ander beleid voeren. Uit onderstaande samenvatting van beide interviews komt dit verschil duidelijk naar voren.

4.1.1. Expertinterview gemeente Amsterdam

Het eerste expertinterview is afgenomen met de gemeente Amsterdam. Hiervoor is contact gelegd met Jos Gadet, stadsgeograaf en auteur van meerdere artikelen over gentrificatie in zowel binnen als buitenland, en als belangrijkste sinds 2015 hoofdplanoloog bij de Dienst Ruimtelijke Ordening, Ruimte en Economie. Sinds zijn afstuderen is hij al werkzaam bij de gemeente Amsterdam, zowel als onderzoeker als beleidsmaker.

Gadet heeft tijdens het interview zowel zijn eigen zienswijze als die van de gemeente Amsterdam gegeven. Persoonlijk ziet hij in dat gentrificatie zowel negatieve als positieve effecten heeft, maar dat in de gemeente vooral de positieve kanten ervan belicht worden. Zo zegt hij, over de positieve zienswijze van de gemeente Amsterdam:

“Het punt is, wij groeien in Amsterdam met ongeveer 12.000 inwoners per jaar, en dat zijn vooral jongeren. Jongeren die komen studeren en jongeren die afgestudeerd zijn in andere steden van Nederland en die komen naar Amsterdam simpelweg omdat de kans op een baan in Amsterdam veel groter is. En die moeten we huisvesten. En we hebben ook een hoop expats. We moeten ze huisvesten, want onze economie moet draaien.”

De gemeente onderneemt wel actie tegen de negatieve kant van gentrificatie, door andere een verplichting van 30% sociale huurwoningen te bouwen bij nieuwbouwprojecten, en in bestaande wijken mag het totale aanbod van sociale huurwoningen niet onder de 35% vallen. Daarnaast is er een vereveningsfonds, waarin gedeeltes van de verkoop van (hoge) grondprijzen stroomt. Met dit fonds wordt de openbare ruimte opgeknapt en ook nieuwe sociale huurwoningen gebouwd.

De gemeente ziet gentrificatie niet zozeer als probleem in Amsterdam, het is vooral de enorme druk die er op de woningmarkt staat. In Amsterdam is op dit moment nog 53% van het complete woningaanbod een sociale huurwoning, het probleem is scheef huren. Omdat huren of kopen in de particuliere sector in Amsterdam vaak onbetaalbaar is, blijven veel mensen in hun sociale huurwoning, terwijl ze er geen aanspraak meer op maken en zo het aanbod erg klein houden.

Hoewel Gadet aangeeft dat de gemeente Amsterdam dus wel actie onderneemt om het aanbod van sociale huurwoningen enigszins op niveau te houden en inziet dat de hoogopgeleide kenniseconomie ook behoefte heeft aan laaggeschoolde arbeid om deze draaiende te houden, is hiertegen geen concreet plan. Hij betreurt het dat minder draagkrachtigen steeds verder het centrum uitgedrukt worden, maar een concrete oplossing om dit te stoppen is er niet.

Het belangrijkste speerpunt van de gemeente Amsterdam is het creëren van bepaalde woonmilieus waarin de yuppen zich thuis voelen, onder andere dus in gegentrificeerde wijken. Zo zegt hij:

“Ons plan, dit staat ook in de structuurvisie, onze belangrijkste ambitie is talent aantrekken en talent behouden, dat je de mensen naar de stad trekt en dat je de mensen behoudt. Dat moet je wel, anders kun je het vergeten in deze neoliberale groei-economie.”

Dat gentrificatie binnen de wijken kan zorgen voor een veranderende sociale cohesie deelt hij niet. Sowieso is de sociale verhouding in alle wijken en buurten in Nederland de afgelopen tientallen jaren veranderd. Daarnaast zullen, als de gentrifiers kinderen krijgen vanzelf meer contacten in de wijk ontstaan via deze kinderen.

Gentrificatie wordt dus niet als het probleem gezien, het is de krappe woningmarkt. Daarop heeft de gemeente maar 1 antwoord, bouwen, bouwen en nog eens bouwen. Als de gemeente de woningmarkt ruimer weet te maken zal de druk op bestaande wijken afnemen, mogelijk ook de huizenprijs wat zakken zodat de markt wat meer toegankelijker wordt voor de minder draagkrachtigen.

Als laatste werd gevraagd naar een oordeel over het beleid van de gemeente Nijmegen, namelijk het wat meer afremmen van gentrificatie om zo de sociale cohesie niet te veel aan te tasten. Daarop had Gadet een duidelijk antwoord:

“Als je gentrification afremt is mijn theorie, dan rem je ook de economie. Dan creëer je dus minder banen en creëer je uiteindelijk een marginale arbeidsmarkt. En dat heeft het effect dat mensen uit de rest van Nederland Nijmegen gaan mijden. Dat is een groot risico. Op het moment dat je gentrification afremt, dan is de kans veel groter dat je ook je talent uit de stad verdrijft. Afremmen van gentrificatie in wijken die hiervoor geschikt zijn is zonde.”

4.1.2 Expertinterview gemeente Nijmegen

Het tweede expertinterview is afgenomen met Wim van der Velde. Hij is senior beleidsadviseur wonen en onderdeel van de dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente Nijmegen.

Van der Velde geeft aan dat de gemeente Nijmegen gentrificatie als iets positiefs ervaart, maar wel met de nodige opmerkingen erbij. Een echt beleid zoals de gemeente Amsterdam, met de uitrol van het centrum naar Noord waarin de desbetreffende wijken een metamorfose ondergaan (waaronder de van der Pekbuurt), heeft de gemeente Nijmegen niet. Zo zegt hij:

“Ik zie gentrification dan ook niet als iets slechts, alleen het heeft in Nijmegen een belangrijke randvoorwaarde, dat je stedelijk, in principe willen we al die groepen die in Nijmegen willen wonen, willen we een plaats bieden.”

De gemeente richt zich vooral op de binnenwijkse wooncarrières. Hiermee bedoeld hij dat in iedere wijk een gevarieerd woningaanbod moet zijn, en dat mensen in hun eigen wijk een volgende stap kunnen zetten.

Wat nooit mag gebeuren is dat bepaalde groepen mensen gedwongen voor een bepaalde wijk moet kiezen of juist bepaalde wijken niet meer in kunnen komen. Mede hierom heeft de gemeente Nijmegen met woningcorporaties prestatieafspraken gemaakt. Van der Velde zegt hierover:

‘En daar is juist overheidsbeleid voor, dat je ook tenminste in Nijmegen is dat zo, dat je ook druk blijft maken om de mensen die niet kunnen kopen, want dat zijn er ook heel veel. Om

daar die sociale huisvesting op pijl te houden. Stedelijk moet je genoeg sociale huurwoningen houden om die doelgroep nu en in de toekomst te kunnen huisvesten. “

Tijdens het interview werd ook gevraagd naar de Wolfskuil zelf, en hoe de gemeente communiceert met de verschillende stakeholders binnen de wijk, waaronder de bewoners zelf.

Binnen iedere wijk in Nijmegen heeft de gemeente een Wijkmanager, die als taak heeft contacten tussen de wijk en de gemeente te onderhouden. Daarnaast heeft de gemeente intensief contact met de grote woningcorporaties (in de Wolfskuil is dit Portaal) en de wijkraden of bewonersvereniging. Mede door dit intensieve contact heeft Portaal in 2017, na overleg met de gemeente, zichzelf een verkoopstop van sociale huurwoningen opgelegd. Dit na kritiek vanuit de buurtbewoners op de veelvuldige verkoop van sociale huurwoningen in de Wolfskuil in 2016.

Mede door dit beleid, en het intensieve contact in de buurt, zal een wijk in Nijmegen nooit ontoegankelijk worden voor bepaalde bevolkingsgroepen, zo ook de Wolfskuil niet. Zo zegt hij over de wolfskuil:

“Ik denk dat de Wolfskuil de komende tijd iets verder gentrificeert, maar de Wolfskuil zal in die zin altijd de wolfskuil blijven. Dat het sterk het karakter houdt van een volkswijk in positieve zin.”

Het woonbeleid wat de gemeente Nijmegen voert, is volgens van der Velde voor een groot deel te verklaren door het stadsbestuur wat de stad heeft. Voornamelijk linksgeoriënteerd, met de SP en GroenLinks als grootste partijen de afgelopen tijd, is de stad meer begaan met het sociale vraagstuk. Hoewel Nijmegen ook de jonge afgestudeerde inwoners wilt behouden (en bouwt het hiervoor ook wijken zoals de Waalsprong en het Waalfront) wordt de huisvesting van minder kapitaalkrachtigen niet op de tweede plaats gezet.

4.2 Straatinterviews

In onderstaande tekst zullen de resultaten van de interviews met de inwoners van de van der Pekbuurt en de Wolfskuil besproken worden. Bij beide wijken was het criteria van de respondenten, dat ze minimaal 20 jaar in de wijk gewoond moesten hebben. Dit om te kunnen waarborgen dat de respondenten een goede vergelijking tussen vroeger en nu konden maken over hun wijk.

4.2.1 Respondenten van der Pekbuurt

Respondent 1 van der Pekbuurt

Respondent 1 is een 78-jarige man. Hij woont zijn hele leven al in Amsterdam, in de van der Pekbuurt woont hij nu ongeveer 50 jaar. Tijdens een wandeling met zijn hond werd hij gevraagd mee te werken aan een interview, dat wilde hij graag.

Hij geeft aan dat de wijk de afgelopen jaren wel veranderd is. Met de komst van nieuwe bewoners naar de wijk is het sociaal verband in de wijk anders. Hij heeft er minder contact mee, hij groet ze en ze groeten hem, maar daar blijft het meestal bij. Hij denkt dat dit mede komt omdat de nieuwe bewoners bijna allemaal werken, dat ze de hele dag weg zijn en pas s 'avonds laat terugkomen.

Met de oudere bewoners in de buurt heeft hij wel goed contact, hoewel de bewoners op leeftijd in de wijk volgens hem ook wel wat meer teruggetrokken zijn. De bewoners die al langer in de buurt wonen zijn bereid elkaar te helpen, maar dan vooral in noodsituaties. Bij de nieuwere bewoners is dit minder, maar dat komt voornamelijk omdat ze werk hebben, en niet thuis zijn om buurtbewoners te helpen.

Hij vindt wel dat de nieuwe bewoners van de wijk vooral met zichzelf bezig zijn. Zo geeft hij aan dat deze bewoners zonder rekening te houden met andere buurtbewoners, een pad hebben volgebouwd waardoor de oudere bevolking nu een stuk verder om moeten lopen met hun vuilnis.

Hiervan zeggen hij en de andere bewoners echter niks, want ze hebben geen zin in ruzie met deze bewoners.

Het voorzieningsniveau is volgens hem voldoende, hoewel hij er wel een opmerking bij plaatst. Voor mensen op leeftijd zijn er te weinig voorzieningen, ze moeten te ver lopen om bijvoorbeeld een

supermarkt te kunnen bereiken. Hij helpt hen hierbij wel, door ze te ondersteunen en hun boodschappenwagentje te trekken onderweg naar de supermarkt.

Ondanks alles voelt de buurt nog wel goed. Hoewel hij merkt dat er steeds meer sociale huurwoningen verkocht worden nadat de huur afgelopen is, vind hij een 50/50 mix van oude en nieuwe bewoners goed. Dit moet echter niet te ver doorslaan, want anders is hij bang dat de wijk een dode wijk zal worden.

Hij geeft aan dat zowel de gemeente als woningcorporatie Ymere niet helder zijn in hun communicatie. Er is wel eens een brief gekomen van de gemeente, maar hierin stonden geen precieze plannen. Het buurtkrantje (de Echo) leest hij niet. Ook Ymere laat te wensen over. Een keer heeft hij ze gezien, toen er werd opgenomen of zijn huis gerenoveerd moest worden. Van buurtgenoten heeft hij gehoord dat Ymere niet goed met klachten of opmerkingen omgaat.

Respondent 2 van der Pekbuurt

Respondent 2 in de van der pekbuurt is een 61-jarige vrouw. Geboren in Zandvoort, maar vanwege haar werk is ze ongeveer 30 jaar geleden naar de van der Pekbuurt verhuisd. Haar kinderen zijn ook in de buurt opgegroeid. Ze zat op een bankje voor haar huis, en vond het best om een interview te geven.

Volgens respondent 2 is de wijk veranderd ten opzichte van vroeger. Nieuwe bewoners in de wijk hebben vaak een andere achtergrond dan de oude bevolking. Hierdoor heeft ze minder contact met ze, dan met de oude bevolking. Waar de oude bewoners van de wijk elkaar goed kenden en regelmatig bij elkaar over de vloer kwamen, blijft het met nieuwe bewoners vooral bij groeten. Ook geeft ze aan dat de kinderen van deze nieuwe groep bewoners zich minder mengen met de andere kinderen. Ze worden naar crèches gebracht of naar veel buitenschoolse activiteiten.

Sinds kort heeft ze nieuwe burens, een stel tweeverdieners. Ze groet hen wel, maar verder sociaal contact heeft ze niet met hen. Ook hebben deze mensen geen kennis gemaakt met haar toen ze in de buurt kwamen wonen.

Mede omdat ze de nieuwe bewoners, en ook de kinderen van deze nieuwe bewoners niet goed kent, is de sociale controle afgenomen. Vooral kinderen halen kattenkwaad uit, maar omdat ze de

kinderen en hun ouders niet kent, is het lastiger om deze aan te spreken op onwenselijk gedrag. Vroeger was dit makkelijker toen iedereen elkaar nog goed kende.

Mensen in de buurt zijn over het algemeen bereid elkaar te helpen met kleine klusjes, alleen de nieuwere bewoners niet. Net als respondent 1 geeft ze aan dat deze werken, en ook in het weekend vaak activiteiten hebben waardoor ze weinig thuis zijn.

Qua voorzieningen vindt ze het aanbod minder geworden de afgelopen jaren. Lokale middenstand zoals een bakker en een cafeetje zijn verdwenen uit de buurt, hiervoor in de plaats is een hip koffietentje gekomen. Volgens haar richt deze zich vooral op een hipper publiek, voornamelijk op de nieuwere bewoners van de wijk en omliggende wijken. Zelf is ze hier nog nooit heen gegaan, het publiek wat er zit spreekt haar niet aan.

Door alle veranderingen in de wijk de afgelopen tijd heeft ze wel het gevoel dat het minder 'haar' wijk is geworden. Het is minder zoals vroeger, het straatbeeld verandert met bijvoorbeeld bakfietsen op de stoep. Hoewel het minder thuis voelt zoals vroeger, woont ze nog wel fijn in de wijk. Vooral met haar huis en tuin is ze tevreden.

Respondent 3 van der Pekbuurt

Het derde interview in de van der Pekbuurt is gehouden met het buurthuis van der Pek. Hierdoor kan het interview gedeeltelijk als expertinterview gezien worden door de meer de wijk in het algemeen vertegenwoordigende uitspraken, en gedeeltelijk als straatinterview omdat beide interviewees in de wijk zelf wonen. De vice voorzitter van het buurthuis, Ibrahim Farouk en de penningmeester, Samar Shalaan zijn hierbij geïnterviewd. Via de site van het buurthuis en enkele mailing over en weer is het interview tot stand gekomen.

Uit dit interview kwamen enkele belangrijke en opmerkelijke bevindingen naar voren. Ze zien de komst van gentrificatie niet echt als een nadeel, omdat ze hopen dat de wijk ervan zal opknappen. Wat een veel groter probleem in de wijk is, is dat er sterke segregatie bestaat onder bevolkingsgroepen die nu in de wijk wonen. De komst van een groep 'yuppen' in de wijk zal een extra groep zijn die zichzelf afzondert, maar niet voor een grote impact in de buurt zorgen.

Om deze segregatieproblemen op te lossen, zien ze dat het buurthuis een cruciale rol speelt in het verbinden van de groepen onderling. Om dit te proberen organiseert het buurthuis veel activiteiten en bijeenkomsten, met redelijk succes. Als opmerking hierbij wordt wel gezegd dat veel van de

allochtone en oudere Nederlanders die al lange tijd in de buurt wonen hieraan meedoen, de nieuwe groep jonge mensen die pas sinds kort in de buurt wonen doen dit niet.

Mede omdat deze groep nieuwe inwoners veel werkt, hebben ze weinig tijd en zin om te mengen, laat staan zich in te zetten voor de buurt. Het buurthuis ziet dat deze groep een andere mentaliteit heeft dan de oorspronkelijke bewoners. Ze sturen hun kinderen niet naar de scholen in de wijk zelf (wat doorgaans 'zwarte' scholen zijn), maar naar scholen buiten de wijk die op basis van de CITO-scores beter uit de test komen. Zo zegt mevrouw Shalaan over de 'yuppen':

“Maar dat gebeurt niet. Ze blijven bij elkaar, ook al wonen ze dicht in de buurt van de arme mensen, ze kiezen voor verre restaurants, chique plekjes, ze gaan niet mengen met die bewoners. Helaas. Maar dat is de mentaliteit van die mensen. Die blijft.”

Onder de bevolking die wel actief is in het buurthuis, of die de activiteiten bezoekt die ze organiseren, is wel een sterk buurtgevoel aanwezig. Zij hebben veel steun aan het buurthuis, en daardoor is de wijk onder die groep inwoners meer een dorp geworden, met bijbehorend dorpsgevoel.

Ze zijn wel tevreden met de plannen van de gemeente de Ymere om de wijk op te knappen. De afgelopen jaren zijn er veel woningen gerenoveerd en heeft de gemeente veel geld gestoken in het opknappen van de openbare ruimte en groenvoorziening. Dit zorgt niet alleen voor een vriendelijke uitstraling naar buiten toe, ook voor de buurtbewoners voelt de wijk prettiger door deze verandering.

Ook vinden ze het voorzieningsniveau de afgelopen tijd verbeterd. Er is een nieuw winkelcentrum in de buurt erbij gekomen dat een chique uitstraling heeft, maar toch een goedkoop winkelaanbod heeft. In de wijk komen wel steeds meer winkels bij die zich richten op een ander publiek dan er oorspronkelijk in de wijk wonen, zoals duurdere cadeauwinkels en een duurdere pizzeria. Deze winkels slaan echter (vooralsnog) niet aan, omdat het draagvlak voor deze winkels te klein is.

Het buurthuis blijft zich inzetten en zijn best doen om de verschillende groepen in de wijk, en dus ook de aankomende groep gentrifiers, te binden en verbinden aan de wijk.

Over het gemeentelijk beleid heeft het buurthuis zijn vraagtekens. Op de vraag hoe het buurthuis denkt over de plannen van de gemeente, reageren ze onverschillig. De gemeente heeft veel plannen, maar uiteindelijk komt er niet veel van terecht. *‘Eerst zien, dan geloven’* zeggen ze.

4.2.2 Respondenten Wolfskuil

Respondent 1 Wolfskuil

De eerste respondent in de Wolfskuil is een vrouw van 58. Als sinds haar geboorte woont ze in de Wolfskuil, ze woont nog steeds in het huis waar ze geboren en getogen is. Het interview is verkregen door bij haar aan te bellen.

Ze geeft aan dat de wijk de afgelopen jaren wat veranderd is. Er zijn een aantal jonge gezinnen met kinderen in de wijk gekomen, die wat minder sociaal zijn dan de oude bewoners. De oudere bewoners waren meer bereid op elkaar te letten, voor elkaar te zorgen, dat is nu minder.

Ze denkt dat dit vooral komt omdat de mensen die vroeger in de buurt woonden geen werk hadden, dag en nacht thuis waren. De nieuwe bewoners hebben werk en zijn, net als zichzelf, overdag niet thuis.

De omgang met deze mensen is wel net zoals vroeger, ze groeten elkaar en waar nodig is helpen de buurtbewoners elkaar. Ze kent de nieuwe bewoners wel minder goed dan de oude, maar vooral omdat de nieuwe bewoners pas net in de buurt zijn komen wonen, in plaats van dat ze de mensen al jaren kent.

Sociale controle is, en was er weinig in de buurt, maar dat is volgens haar ook niet nodig. In al die jaren tijd is er geen vandalisme geweest bij haar in de straat, op een enkele auto-inbraak door een verslaafde na. Mocht ze wel een geval van vandalisme zien, dan zou ze niet precies weten hoe ze erop zou reageren uit angst voor een mogelijke reactie van de daders.

De hoeveelheid straatvuil en troep in de wijk is de afgelopen tijd afgenomen, ze vindt het algemene straatbeeld een stuk netter geworden.

Qua voorzieningsniveau is ze tevreden, er zijn genoeg winkels in de wijk aanwezig. Dit is ongeveer gelijk gebleven met vroeger. Ook de groenvoorziening en het dierenpark in de buurt stelt ze erg op prijs.

In de buurt worden echter wel weinig buurtactiviteiten georganiseerd. Jaarlijks is er wel een weekend met een rommelmarkt en een feest, maar verder niet. Er was een keer een poging gedaan tot een etentje in de straat, maar daar was te weinig animo voor.

Ze voelt zich nog altijd sterk verbonden met de buurt. Het gevoel dat de buurt ook echt 'haar' buurt is, is ook hetzelfde gebleven. Ze is trots op de wijk. Hoewel de wijk wat veranderd is de afgelopen jaren, ervaart ze deze verandering niet als negatief.

Respondent 2 Wolfskuil

Respondent is een 65-jarige man. Hij woont al ruim 30 jaar in de Wolfskuil samen met zijn vrouw. Ook zijn kinderen zijn hier opgegroeid. Ook hier is het interview verkregen door bij hem aan te bellen.

Hij geeft aan dat het contact met de buurtbewoners over het algemeen goed is. Mensen groeten elkaar op straat en maken soms een praatje, alleen de nieuwere bewoners van de wijk vindt hij hierin wat minder. Hij vindt ze wat meer afstandelijker, wat meer terughoudender.

Hij denkt wel dat ze dezelfde normen en waarden hebben als hijzelf en de andere inwoners die al langer in de wijk wonen, alleen werken ze meer, zijn ze op contactueel vlak wat minder sociaal.

Over het algemeen helpen buurtbewoners elkaar als ze iets van elkaar nodig hebben of hulp nodig hebben, maar dan alleen op aanvraag. Zelf zouden ze nooit ongevraagd hulp aanbieden.

Hoewel de buurtbewoners goed met elkaar omgaan, is er geen gemeenschappelijke activiteit georganiseerd in al die jaren. Hij geeft aan dat een groep studenten die pas in de wijk kwamen wonen een kennismaking wilden organiseren, maar hiervoor was onder alle bewoners te weinig animo.

In de wijk zelf is sociale controle, hijzelf zou ook iemand aanspreken bij ongewenst gedrag. Tot nu toe is dit niet nodig geweest, van vandalisme of overlast is sinds hij in de wijk woont geen sprake geweest.

Ook geeft hij aan dat er voldoende voorzieningen in de wijk zijn voor hem. Dit is de afgelopen tijd hetzelfde gebleven. Hij vindt het goed dat de gemeente het groen en de straten beter onderhoud dan vroeger, er is minder zwerfafval en onkruid op straat.

Hij voelt zich nog altijd goed verbonden met de buurt. Het gevoel dat de buurt 'zijn' buurt is, is niet veranderd de laatste tijd. Dit geldt volgens hem voor de wijk in het algemeen, mensen wonen hier graag. Ze zullen de wijk alleen verlaten als ze niet anders meer kunnen, bijvoorbeeld omdat ze naar een verzorgingstehuis moeten. De komst van veel nieuwe bewoners in de wijk verandert hier niks aan. Hij zegt dat toen hij er kwam wonen, hij ook jong was. Uiteindelijk heeft hij zich ook aangepast aan het de omgangsnormen in de wijk, hij denkt dat de nieuwe groep bewoners dit ook zullen doen.

Van de gemeentelijke plannen is hij redelijk op de hoogte. De gemeente heeft brieven gestuurd aan de bewoners waarin stond wat de plannen voor 2017 waren met de wijk, vooral op het gebied van openbare ruimte. Ook had hij begrepen dat er kritiek vanuit de bewoners was op Portaal, dat deze te veel woningen in de verkoop deed. Dat de gemeente en Portaal hierdoor tot een verkoopstop besloten hebben, wist hij niet. Hij merkte dit wel dat er ineens een woning weer te huur stond, dat was lange tijd niet geweest. Dit vindt hij een goede beslissing van de gemeente.

Respondent 3 Wolfskuil

Respondent 3 is een 52-jarige vrouw, ze woont al 31 jaar in de wijk. Tijdens het interview met respondent 2 kwam ze toevallig langs om te buurten, op de vraag of ze ook geïnterviewd mocht worden stemde ze toe.

Ze deelt dezelfde normen en waarden met haar buurtgenoten, en denkt dat de nieuwe bewoners dit ook doen. Zelf is ze niet heel erg sociaal begaan, ze groet buurtbewoners en praat weleens over het weer, maar verder ook niet. Hierdoor vindt ze dat haar omgang met de nieuwe bewoners, en andersom ook, niet anders is dan met de oudere. Ook de nieuwe bewoners groet ze en soms een klein praatje. Met een selecte groep bewoners heeft ze wel meer contact, dit zijn doorgaans de bewoners die rond hetzelfde moment als zij in de wijk zijn komen wonen.

Op de vraag of ze bereid is haar buurtgenoten te helpen, knikt ze ja. Alleen als dit gevraagd is, wil ze het doen. Zelf heeft ze nog nooit iemand om hulp gevraagd, haar buurvrouw heeft ze wel al eens geholpen met wat kleine dingen.

Ze geeft aan dat sociale controle in de wijk niet nodig is, er is nog nooit iets gebeurd in de wijk sinds ze hier woont. Mocht er iets gebeuren wat ze niet vindt kunnen, dan denkt ze niet dat ze er iets van zou zeggen, ze wilt zichzelf zoveel mogelijk uit problemen houden.

Ze is tevreden met het aanbod van voorzieningen in de buurt, er zijn wel wat winkels verdwenen sinds ze hier is komen wonen, maar daar zijn vooral Turkse winkels voor terug gekomen. Over de fysieke ruimte heeft ze niet echt een mening, daar let ze niet echt op.

Hoewel ze zich nooit echt verbonden heeft gevoeld met de wijk, voelt ze zich hier goed en woont ze hier wel fijn. De komst van nieuwe bewoners veranderd hier niks aan, ze vindt dat er geen verschil is tussen nieuwe bewoners in een koopwoning of een (sociale) huurwoning.

Van gemeentelijke plannen weet ze weinig af, als er een brief komt leest ze die niet. Op uitleg van de verkoopstop op sociale huurwoningen in de Wolfskuil in 2017, reageert ze positief. Ze hoorde dat er sinds lange tijd weer eentje te koop was, hier was ze blij mee. Meer mogelijkheid tot huren in de Wolfskuil is volgens haar goed.

Respondent 4 Wolfskuil

Respondent 4 is een 56-jarige man. Hij is al sinds zijn 1^e levensjaar inwoner van de Wolfskuil, en sinds dit moment ook in hetzelfde huis. Het interview is verkregen door bij hem aan te bellen.

Hij heeft een beetje nostalgie naar vroeger. Mensen luisterden beter naar elkaar, mensen gingen beter met elkaar overweg volgens hem. Ook de jeugd gaf vroeger minder overlast, nu hebben ze niet meer dezelfde normen en waarden als hij heeft. Vanuit andere wijken komen soms hangjongeren, die zijn onbeschoft tegen hem, als hij er wat van zegt krijgt hij een middelvinger terug.

Zowel de nieuwe als de oude buurtbewoners vindt hij minder behulpzaam dan vroeger, zo is hij de enige die zijn achterom pad schoonmaakt als dit vies is. Zelf zal hij het niet vragen aan andere mensen om te helpen dit op te ruimen, of in het algemeen mensen vragen, hij is niet zo'n vrager. Zelf helpt hij, als hem iets gevraagd wordt, wel altijd.

Contact heeft hij vooral met de oudere bewoners in de buurt, mensen die net als hij al tientallen jaren in de buurt wonen, met de nieuwere bewoners niet zo zeer. Hij geeft aan dat dit niet komt omdat de groep nieuwe bewoners zichzelf boven de buurt zet of iets dergelijks, hij kent ze gewoon nog niet zo goed. Na verloop van tijd zal dit contact ook wel goed worden. Hij denkt dat iedere inwoner van de buurt zich uiteindelijk zal aanpassen aan de normen van de buurt.

Een tijd geleden wilden een groep studenten van een nieuw studentenhuus in de straat een kennismaking organiseren. Hierover zegt hij dat juist de oudere bewoners van de straat dit niet zagen zitten, terwijl de nieuwe bewoners dus juist wel contacten wilden leggen.

Over het winkelaanbod is hij tevreden, de laatste tijd zijn er juist meer winkels bijgekomen in de buurt. Ook de openbare ruimte is de laatste tijd verbeterd, de gemeente heeft sinds 5 jaar prikteams in de wijk om zwerfvuil tegen te gaan.

Qua gemeentelijke plannen is hij redelijk op de hoogte. Hij weet van voor veranderingen er aan de openbare ruimte gaan plaatsvinden, maar verder niet. Na de vraag of hij iets wist van de verkoopstop op sociale huurwoningen, geeft hij aan hier wel wat van gehoord te hebben. Hij is hier tevreden over, meer mensen krijgen zo de kans om te huren. Het maakt voor hem echter geen verschil voor het buurtgevoel of het een sociale huurwoning of koopwoning is, hij heeft met niemand een probleem.

§5. Onderzoeksanalyse

In het volgende hoofdstuk zullen de bevindingen en resultaten van de straatinterviews en de expertinterviews geanalyseerd worden. Hiernaast zal de visuele data die verzameld is tijdens bezoeken aan beide cases besproken worden.

5.1. Analyse expertinterviews

Ten eerste zal de analyse van de expertinterviews aan bod komen. Hierbij zal de nadruk liggen op het precieze beleid van de beide gemeentes en de beweegredenen hiervoor.

Gemeente Amsterdam

De gemeente Amsterdam heeft een uitgesproken mening op het gebied van gentrificatie, ze zien dit als iets positiefs voor de stad. De groei van de stad met jaarlijks 12.000 inwoners, waarvan een aanzienlijk deel studenten en afgestudeerden zijn, is positief voor de economische groei van de stad. Naast deze groep, heeft Amsterdam ook nog te maken met een grote groep expats die (tijdelijke) woonruimte nodig hebben.

De gemeente stelt het huisvesten van dit jonge talent als hoogste prioriteit, de positie van de minder draagkrachtigen in de stad lijkt hierdoor meer op de tweede plaats te komen. Dit wordt ondersteund door het ontkennen van een veranderende sociale cohesie voor de oorspronkelijke bewoners door de komst van gentrifiers in een woonwijk, omdat in heel Nederland de omgangsnormen de afgelopen jaren veranderd zijn.

Gentrificatie is volgens de gemeente niet per se verantwoordelijk voor het verdrukken van de minder draagkrachtigen uit de stad, het is de krappe woningmarkt en dus een grote vraag naar praktisch alle woningen in Amsterdam. Door vele bouwprojecten in de stad, hoopt de gemeente deze druk wat te verlichten. Voornamelijk om plaats te kunnen bieden aan de jaarlijkse inwonersgroei van de stad, maar ook de druk op bestaande wijken wat te verlichten. Hiermee zullen in de toekomst ook bestaande volkswijken (zoals de van der Pekbuurt) minder snel overspoeld worden door gentrifiers. Want de stad heeft met 54% sociale huurwoningen in het totale woningaanbod, een van de hoogste percentages van Nederland. Probleem hierbij is dat deze woningen voor een groot deel scheef gehuurd worden. Met de bouw van veel nieuwe, en voor Amsterdamse begrippen enigszins betaalbare woningen hoopt de gemeente dat deze scheefhuurders een stap zullen maken in hun

wooncarrière, en zo de sociale huurwoningen beschikbaar komen voor mensen die ze echt nodig hebben.

Gemeente Nijmegen

De gemeente Nijmegen ziet gentrificatie net als Amsterdam als iets positiefs, tot op bepaalde hoogte. Iedere wijk doorloopt verschillende fases, en gentrificatie kan daar ook bij horen.

De gemeente communiceert goed met alle stakeholders binnen een wijk, dus ook de oorspronkelijke bewoners. Zo hebben bewoners in de Wolfskuil aangegeven dat er te veel huizen door woningcoöperatie Portaal verkocht werden, en heeft de gemeente hierop besloten een verkoopstop te overleggen met Portaal. Hieruit kan men opmaken dat de gemeente de mening van de oorspronkelijke bewoners erg serieus neemt, en negatieve kanten van gentrificatie dus ook.

Geen enkele wijk mag ontoegankelijk worden voor een bevolkingsgroep, vrije woonkeuze moet voor iedere inwoner van Nijmegen mogelijk zijn. Dit wil de gemeente gedeeltelijk bereiken door in iedere wijk de mogelijkheid tot het maken van een stap in de wooncarrière te maken. In andere woorden, iedere wijk moet een gevarieerd aanbod in prijsklasse woningen, koop en huur en zeker in iedere wijk voldoende sociale huurwoningen.

Uiteindelijk geeft de gemeente aan dat er dus wel wijken gentrifien, maar tot een bepaald niveau. Zo ook de Wolfskuil. De wijk zal nog wat verder gentrifien, maar het zal altijd een volkswijk blijven. Het ideale beeld van de gemeente Nijmegen is dat iedere wijk gemixt is, zowel op woningaanbod als inkomen van inwoners.

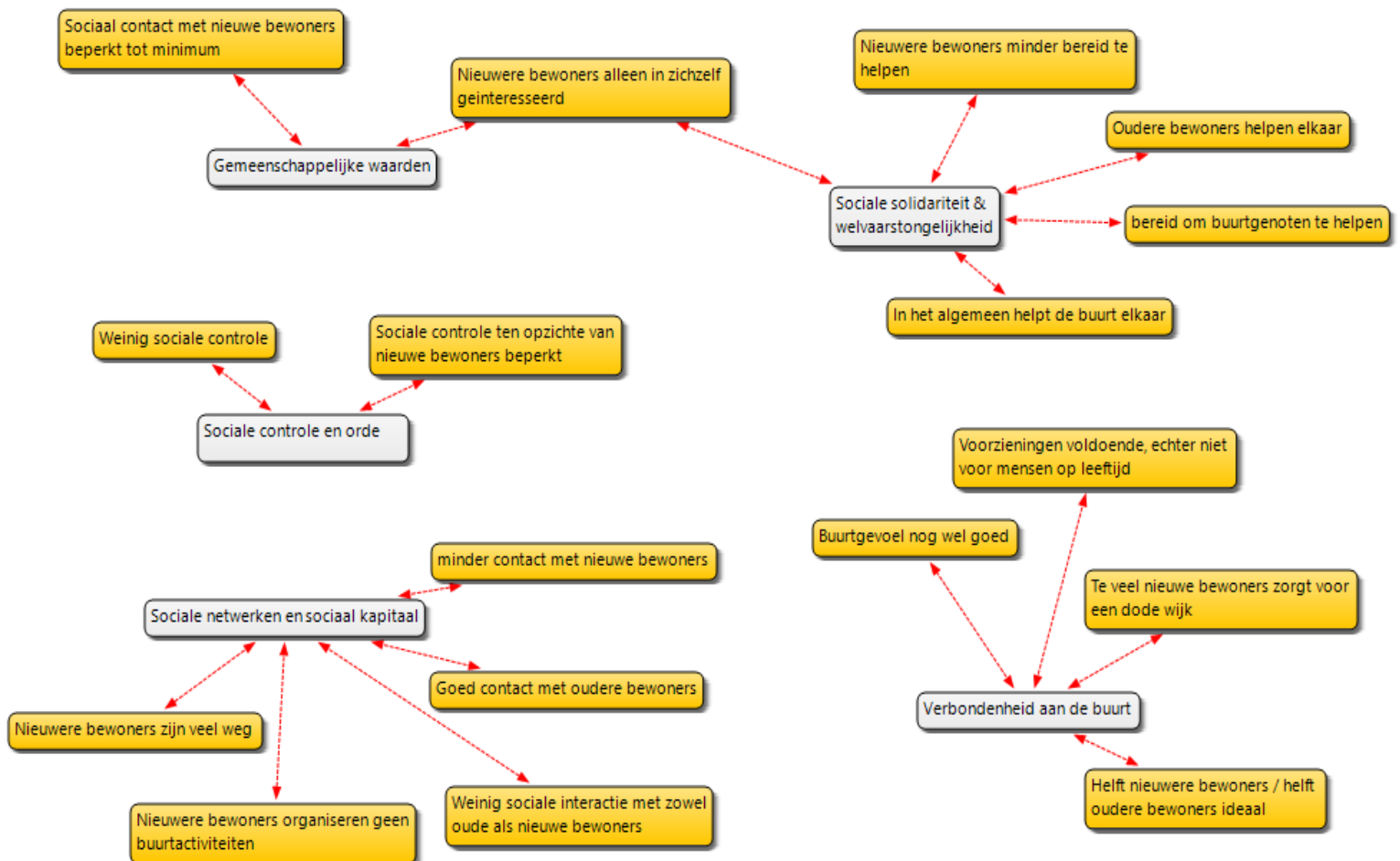
5.2. Analyse straatinterviews

De interviewees zijn gevraagd naar hun ervaring van een veranderende, of juist niet veranderde plaatsbeleving van hun wijk. Deze vraagstelling is verduidelijkt door het te vertalen in de vijf dimensies van Kearns & Forrest. Ter herhaling, deze dimensies zijn gemeenschappelijke waarden, sociale controle en orde, sociale netwerken en kapitaal, sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid en verbondenheid aan de buurt.

De resultaten zijn opgesplitst onder deze dimensies, om zo een helder beeld te kunnen krijgen van de situatie van de sociale cohesie in de buurt. Ten eerste zullen de straatinterviews in de van der Pekbuurt besproken worden.

5.2.1 Analyse van der Pekbuurt

Respondent 1 van der Pekbuurt

Gemeenschappelijke waarden

Bewoner 1 van de van der Pekbuurt geeft aan dat de nieuwe bewoners niet per se dezelfde waarden hebben als hij. Groeten kan er nog vanaf, maar een praatje of bij elkaar op de koffie wat hij normaal vindt gebeurt niet. Ze denken alleen aan zichzelf, maken interesseren zich niet in de gevolgen die hun activiteiten in de buurt te weeg brengen. Zo zegt hij:

“Er zijn nu nieuwe mensen naast mij komen wonen, en wij hebben zo'n pad achter, en die moet eigenlijk altijd open blijven. Die bouwen heel dat zaakje vol. En er lopen oude mensen in die straat en die kunnen nu geen kant meer uit. Die jonge mensen hebben het helemaal vol gebouwd.”

Sociale controle en orde

Sociale controle was nooit echt aanwezig in de buurt. Hij zou zelf niet reageren als er vandalisme in de buurt is, hij denkt dat de buurt in het algemeen dit ook niet zou doen. Vroeger was dit niet anders. Op ongewenst gedrag van de nieuwe bewoners wordt niet gereageerd, uit angst dat er ruzie komt met hen.

Sociale netwerken en kapitaal

Over het algemeen vindt hij wel dat er onderling contact is in de wijk, vooral met de oudere bewoners. Omdat de nieuwe bewoners veel weg zijn om te werken, ziet hij ze weinig. Ook zijn de oudere bewoners op leeftijd van de wijk meer op zichzelf dan hij zou willen. Qua activiteiten in zijn buurt gebeurt er weinig, zowel de nieuwe bewoners als de oudere bewoners organiseren niks.

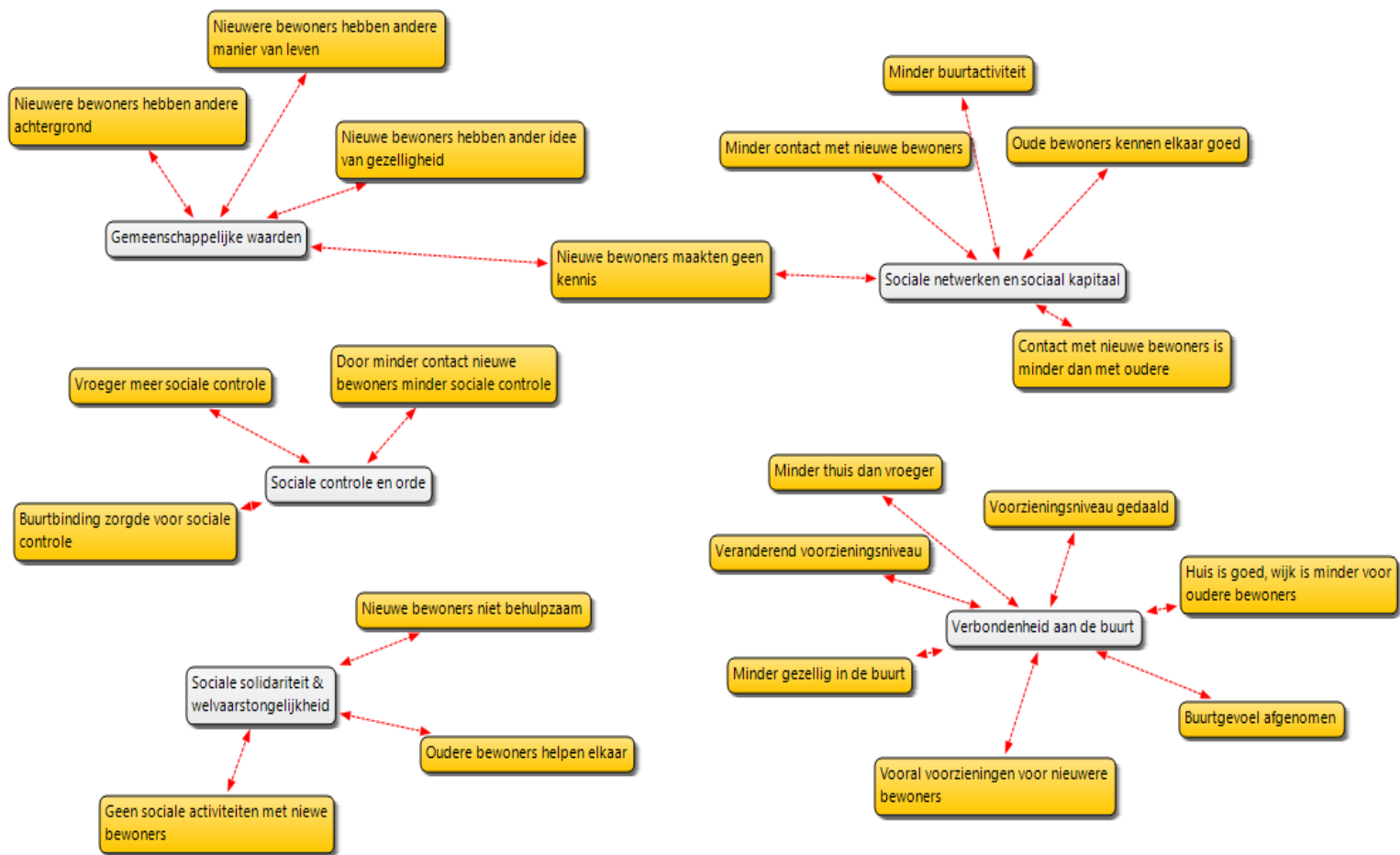
Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

De buurt is over het algemeen bereid elkaar te helpen waar nodig. Zelf helpt hij bewoners op leeftijd met het doen van boodschappen. Hij vindt echter wel, omdat de nieuwe bewoners vooral op zichzelf gericht zijn en veel weg zijn, zij geen tijd en zin hebben om andere buurtbewoners te helpen.

Verbondenheid aan de buurt

Hij vindt dat er voldoende voorzieningen in de wijk zijn voor hemzelf, alleen voor de mensen op leeftijd niet. Ondanks alles voelt hij zich nog wel verbonden met de buurt, voelt de buurt nog goed. Hij hoopt alleen niet dat er te veel nieuwe, jonge mensen in de buurt bijkomen. Dit zou betekenen dat de buurt te stil zou worden.

Respondent 2 van der Pekbuurt

Gemeenschappelijke waarden

Respondent 2 denkt dat de nieuwe bewoners in haar buurt, waaronder haar burens, een andere achtergrond hebben dan zijzelf heeft. Ze hebben een andere manier van leven, een ander idee van gezelligheid. Zo zegt ze:

“Maar ze hebben wel andere manier van leven, ja. Wij zaten vroeger eens lekker buiten op het bankje, sigaretje te roken, biertje te drinken en als er voetbal was waren we bij elkaar vaak, en dat is nu niet meer. Met de nieuwe mensen niet. “

Toen haar burens in aan het verhuizen waren, hebben ze geen kennis met haar gemaakt.

Sociale controle en orde

Ook is de sociale controle in de buurt minder geworden. Mensen kenden elkaar vroeger beter, hadden meer contact. Dit zorgde voor haar voor meer sociale controle in de buurt. Daarnaast kent ze de kinderen van de nieuwe bewoners niet, dus wijst ze minder snel op iets dat ze verkeerd doen.

Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

Over het algemeen helpen de oude buurtbewoners elkaar waar nodig. Met de nieuwe bewoners is dit echter een stuk minder. Ze heeft zelf nog nooit hulp aan hen gevraagd, en zij ook niet aan haar.

Sociale netwerken en kapitaal

Over de veranderende sociale netwerken in de buurt heeft respondent 2 het volgende te zeggen:

“Wij, zeg maar, de oude bewoners die kenden elkaar van haver tot gort, we kwamen vaak bij elkaar over de vloer, we kenden elkaar ook, maar de nieuwe generatie tweeverdieners, jongelui ook vaak, dertigers, ja, dat is toch een ander type mensen. Ze zijn niet onaardig hoor, ik heb ze naast me wonen sinds twee jaar en we groeten elkaar weleens maar we gaan niet eens een keer bij elkaar op de koffie of een keer barbecueën of wat dan ook. Het contact is anders, toch wel dan, vroeger.”

Deze quote vat haar mening goed samen, met de oudere bevolking heeft ze over en weer veel contact, met die nieuwe bewoners nauwelijks. Ook doen de nieuwe bewoners niet mee aan activiteiten die in de buurt georganiseerd worden, of organiseren ze zelf een activiteit.

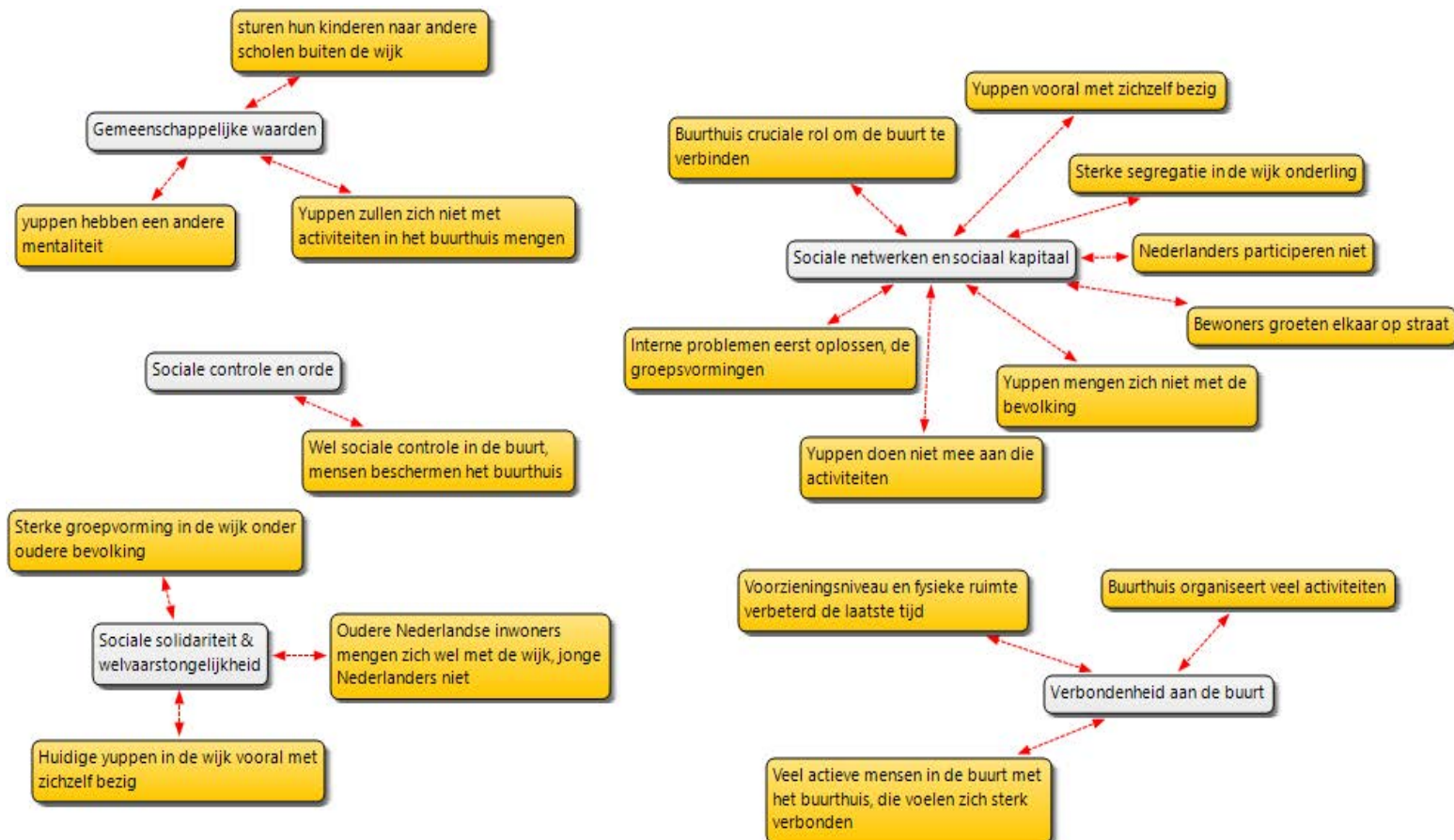
Verbondenheid aan de buurt

Ze vindt het minder gezellig in de buurt, voelt zich er minder thuis. Zo zegt ze:

“Als je vroeger de straat in kwam dan was je echt bekend. Was je thuis. En nu is dat minder. Omdat er een heleboel nieuwe mensen wonen, bakfietsen voor de deur, ja, het is niet meer de gezelligheid, dat is minder. Dus, het gevoel is dus ook minder. Maar ja, dat kan je niet tegen houden. Maar het was vroeger gezelliger. En leuker in de wijk, en wat gemütlischer, en nu is dat weg.”

Het voorzieningsniveau is naar haar mening afgenomen, er zijn voorzieningen bijgekomen die haar niet aanspreken. Ze heeft er weleens over nagedacht om de wijk te verlaten, maar haar huis wat ze fijn vindt en de zoektocht naar een andere woning in Amsterdam, die moeilijk te vinden zijn, houdt haar tegen.

Respondent 3 van der Pekbuurt

Gemeenschappelijke waarden

Het buurthuis heeft een uitgesproken mening over de normen en waarden die de nieuwe groep gentrifiers in hun buurt hebben, namelijk niet dezelfde als die zij zelf hebben. Deze groep zet zich niet in voor het buurthuis of doet niet mee met de activiteiten die het buurthuis organiseert, omdat ze vooral met zichzelf bezig zijn. Zo heeft het buurthuis onlangs een conferentie georganiseerd, en hierover werd gezegd:

“Maar toch hoewel de zaal vol was, was het merendeel buitenlanders, en van de Nederlanders die er waren, was er praktisch geen een van de wijk.

Sociale controle en orde

Op het gebied van sociale controle, geeft het buurthuis aan dat dit wel sterk aanwezig is in de buurt.

Op het moment dat er iets is met een bewoner die betrokken is met het buurthuis, reageren de andere betrokken buurthuisbezoekers hierop. Ongeveer 400 bewoners van de wijk zijn betrokken, en deze groep zorgt voor sociale controle in de wijk.

Wel geeft het buurthuis aan dat er ook een groep is in de wijk die extra aandacht behoeft:

“En dan zeg ik, allochtonen zullen nooit beter gaan zolang ze niet leren hoe het systeem in elkaar zit. Of je het nou in eigen taal leert of in andere taal leert, kan me geen donderschelen, als je het maar leert. Maar ze leren niks, ze weten niks, en het ergste is, ze willen ook niks weten, maar ze willen wel de baas spelen.”

Van deze groep allochtone buurtbewoners heeft de wijk, en het buurthuis wel overlast. Een keer is deze groep met een gestolen sleutel het buurthuis binnen gevallen, terwijl hier een activiteit bezig was, met de boodschap dat het buurthuis nu van hen was. Uiteindelijk is de politie hiervoor aan de pas gekomen.

Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

In de wijk is op het gebied van sociale solidariteit een probleem. Binnen de verschillende bevolkingsgroepen die in de wijk wonen is een sterke segregatie. Zo is aangegeven:

“Het is toch nog steeds, ze willen wel helpen maar in de sfeer van eigen groep. De Marokkanen zijn zeker bereid elkaar te helpen, de Turken zijn bereid elkaar te helpen maar of de Marokkanen de Turken gaan helpen, of andersom, het is nog niet geprobeerd, ik heb er geen echt vertrouwen in.”

Het buurthuis denkt wel dat de komst van gentrifiers negatief is voor de sociale solidariteit. Omdat deze groep veel weg is, met werk door de week en activiteiten in het weekend, hebben ze weinig contact met de rest van de buurt. Zo zeggen ze over de huidige groep autochtone bewoners:

“Ook bij dat andere buurthuis, je ziet alleen maar die oudere Nederlanders, die komen wel naar de buurthuizen. De andere jongere Nederlanders niet, die hebben werk, ze zijn weg.”

Sociale netwerken en kapitaal

Ook op het gebied van sociale netwerken heeft de buurt te leiden onder de sterke segregatie.

Buurtbewoners groeten elkaar over het algemeen wel en maken een praatje op straat, maar dan vooral in de eigen groep. Het buurthuis ziet voor zichzelf een centrale rol weggelegd om het sociale netwerk in de buurt te verstevigen. Zo zeggen ze:

“Want de oude bevolking van Nederlanders is niet hetzelfde als van Marokkanen of Turken of van Egyptenaren. Dus je moet juist met die problemen werken, om die binding een beetje, ik zeg niet op te lossen of te verbeteren, maar om in ieder geval de vloer geschikt te maken zodat dat die mensen bij elkaar kunnen komen.”

De gemeente Amsterdam werkt volgens hun niet goed mee als het gaat om het oplossen van deze problemen. Hoewel de gemeente graag ziet dat de sociale problemen in de wijk worden opgelost, zitten ze dwars. Ze zegt de heer Farouk over hoe de gemeente precies dwarsligt:

“Door de regels, heel langdradig, je dient een verzoek in om iets te doen, en dan vinden ze het prima maar ze geven je wel maar 50% van het gevraagde budget. Dan ga je iets doen wat niet juist is, en dan zeggen ze, ze hebben het geld gehad en ze hebben niks gedaan. Dat gedoe houden wij niet van. Dit is het probleem van de gemeente.”

De groep gentrifiers zal volgens het buurthuis niet bijdragen aan verbetering van het sociale netwerk. Omdat ze weinig contact hebben met de buurtgenoten, maar ook hun kinderen niet actief laten mengen met de andere kinderen uit de buurt:

“Die Nederlanders zijn alleen bij elkaar, ze sturen hun kinderen niet naar een zwarte school, ze gaan kijken naar de CTO-toets, welke school scoort hoog. En zij sturen hun kinderen naar een witte school buiten de wijk. Maar Nederlanders ook, als zij zien is een zwarte school, zij sturen hun kinderen niet daarheen. Zij gaan naar verre school sturen.”

Verbondenheid aan de buurt

Zoals eerder genoemd is er een tweedeling in de bevolking van de van der Pekbuurt. Een sterke segregatie, maar ook een groep die zich actief inzet en deelneemt aan het buurthuis. Voor de groep die actief is, is er een sterk buurtgevoel aanwezig. Zij hebben het gevoel dat het hun plek, hun wijk is.

“Nee, het is een soort van dorpje hier. En bij een dorpje zie je, dit is mijn plek. Niet zoals een stad. Jouw huis is jouw plek. Het is inderdaad een dorpsmentaliteit.”

Over het aanbod van voorzieningen zijn ze juist wel tevreden. Met de komst van een nieuw winkelcentrum met goede winkels erin, maar ook op het gebied van de openbare ruimte zien ze de afgelopen tijd verbetering.

“Qua huizen, qua straten, er is veel verandering. Mooie planten, er is verandering. Er tegenwoordig ook Ymere heeft alle huizen opgeknapt, verandering. We hebben zelf ook het plan om veel voor de wijk meer groen, mooie potjes enzo.”

Op de vraag wat ze vinden van het plan van de gemeente Amsterdam, de uitrol van het centrum naar Noord, is het buurthuis kritisch.

“En dat is voor mij maar een plan, papierwerk. Wij hebben op dit moment met de realiteit te maken. En we moeten gewoon even wachten of die realiteit veranderd wordt. “

Daarnaast denken ze niet dat als 40% van het woningaanbod in de wijk verkocht is, deze alleen maar zullen worden opgekocht door mensen die zich niet zullen interesseren voor de wijk of het wijkgebeuren.

5.2.2. Visuele data-analyse van der Pekbuurt

Tijdens meerdere site visits aan de van der Pekbuurt is aan de hand van de fysieke ruimte en het onderhoud hiervan een analyse gemaakt. In onderstaand stuk zullen enkele foto's, gemaakt in de buurt besproken worden.

Bovenstaande foto is gemaakt op het Lupineplein. Door goed onderhoud aan de groenvoorziening, en de algemene uitstraling die dit plein heeft, komt de wijk vriendelijk over. Rond het plein is goed het resultaat van de gemeentelijke om de groenvoorziening te verbeteren. De huizen hebben een aantrekkelijke bouwstijl, zien er goed onderhouden uit.

Bovenstaande foto is gemaakt op de van der Pekstraat. Op de foto is een andere kant van de wijk te zien, namelijk het meer verloederde aspect. Veel onkruid tegen de huizen aan, een invalidewagen geparkeerd op de stop, een Turks eethuis en een islamitische slager. Verder is er geen groen aanwezig in het straatbeeld. Als mooie tegenstelling in het beeld, op het fietspad rechts fietst een vrouw met kinderen in een bakfiets, visualisering van beginnende gentrificatie in de wijk.

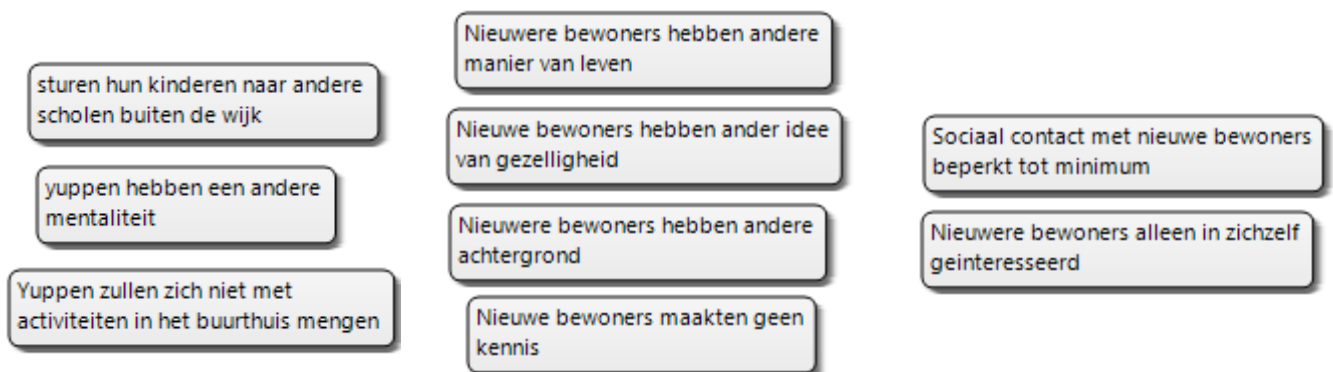

Als laatste is er bovenstaande foto, aan de rand van de wijk. Op de foto is de wijk Overhoeks te zien, met duidelijk in beeld de ADAM-toren en het EYE-museum. Door de ligging van de van der Pekbuurt praktisch tegen deze wijk aan, enkel gescheiden door een kanaal waar enkele bruggen overheen geslagen zijn, is het begrijpelijk waarom de van der Pekbuurt in trek kan raken bij de hogere inkomens.

5.2.3 Eindanalyse van der Pekbuurt

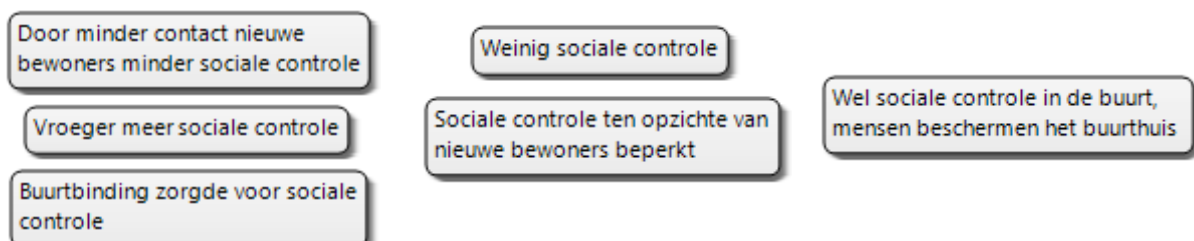
In het onderstaande stuk zullen alle codes vanuit de interviews in de van der Pekbuurt, per dimensie van sociale cohesie worden samengevoegd en besproken. Hierdoor ontstaat per dimensie een conclusie.

Gemeenschappelijke waarden

Op het gebied van gemeenschappelijke waarden geven alle respondenten eigenlijk hetzelfde aan, de nieuwe bewoners, vaak ook de yuppen genoemd, hebben een andere levensstijl. Ze sturen hun kinderen naar scholen buiten de wijk, mengen zich niet met activiteiten in de buurt en zijn voornamelijk met het eigenbelang bezig. Hierdoor voltrekt zich een tweedeling in de buurt, de groep oudere bewoners die wel dezelfde normen en waarden delen, en de groep nieuwe bewoners, met hun eigen, andere normen en waarden.

Sociale controle en orde

Over de sociale controle zijn er in grote lijnen dezelfde mening onder de respondenten. Bewoner 1 en 2 geven aan dat er vroeger meer sociale controle was. Door de komst van nieuwe bewoners in de wijk die ze minder goed kennen dan hun oude buurtbewoners, is de sociale controle minder.

Zo zegt bewoonster 2:

“Er is wel sociale controle. Nu wel wat minder, want ja, de nieuwe mensen interesseren zich niet zo voor de wijk denk ik, maar meer voor hun huis of hun carrière. Maar wij nog wel, maar ja, die nieuwe kinderen, die ken je niet zo goed. Dan zeg je er minder makkelijk wat tegen. Dan als je ze goed kende van vroeger.”

Het buurthuis geeft ook aan dat er een tweedeling is in de sociale controle, maar dan onder de oudere wijkbewoners onderling. Mensen die zich actief inzetten voor het buurthuis letten meer op de wijk dan de mensen die zich niet interesseren hiervoor.

Sociale netwerken en kapitaal

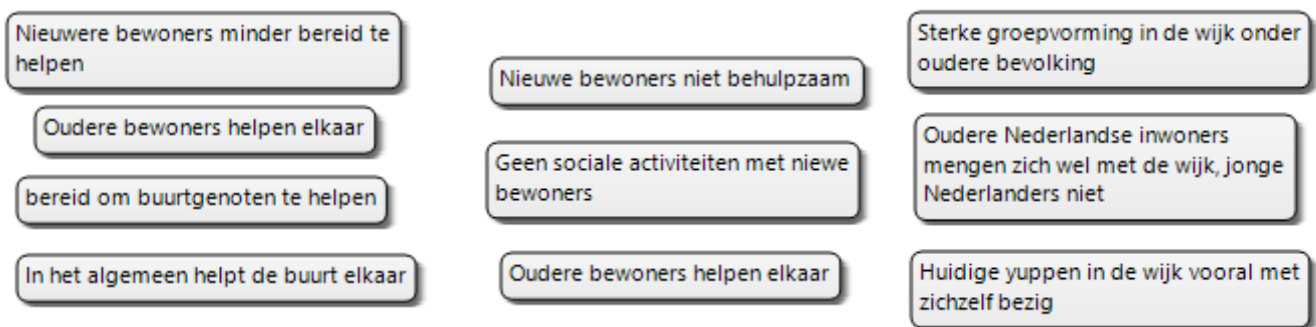

Op het gebied van het sociale netwerk is binnen de wijk ook een tweedeling te zien. Veel van de oude bewoners hebben goed contact met elkaar, ze groeten elkaar en maken weleens een praatje. Met de nieuwe bewoners is echter minder contact. Mede omdat deze groep werkt en daarnaast nog veel andere activiteiten heeft, zijn ze weinig thuis. Bewoner 2 zegt hierover:

“Ze zijn niet onaardig hoor, ik heb ze naast me wonen sinds twee jaar en we groeten elkaar weleens maar we gaan niet eens een keer bij elkaar op de koffie of een keer barbecueën of wat dan ook. Het contact is anders, toch wel dan, vroeger.”

Binnen de wijk zelf is zoals eerdergenoemd een sterke segregatie. Niet alleen de groep nieuwe bewoners, maar ook groepen Turken en Marokkanen zijn sterk onderling verbonden, maar weinig sociaal buiten hun groep. Het buurthuis probeert met veel activiteiten stappen te zetten om de verschillende groepen bijeen te brengen, met gematigd succes. Wel geeft het buurthuis aan dat de groep gentrifiers die nu in de buurt is, zich nauwelijks laat zien bij deze activiteiten.

Sociale solidariteit en welvaartsongelijkheid

Over het algemeen helpen buurtbewoners elkaar, door de sterke segregatie wel vooral binnen de eigen groep. Door het mindere contact wat de oude buurtbewoners hebben met de groep nieuwe bewoners, is het logisch dat er ook minder bereidheid is elkaar te helpen. Zo zegt respondent 2:

“Noem het maar de oude bewoners die kennen elkaar natuurlijk nog. Dat was altijd makkelijk, en nog steeds. Maar onze burens hebben nog nooit wat aan mij gevraagd en ik ook nog nooit wat aan hun hoor. Want ik zie ze zo niet, ze zijn overdags natuurlijk weg, en het weekend hebben ze weer visite of zijn weg ook weer, maar mijn oude buurtjes nog wel, dat blijft hetzelfde.”

Verbondenheid aan de buurt

Over de verbondenheid aan de buurt zijn de respondenten verdeeld. Ze zijn wel tevreden met hun huizen en hoe de afgelopen tijd de fysieke ruimte van de buurt is opgeknapt, vooral in opzicht van de groenvoorziening.

Bewoner 1 en 2 geven aan dat voor hun het voorzieningsniveau gedaald is de afgelopen tijd. Er zijn wel meer voorzieningen bij gekomen, maar geen voorzieningen waar zij zich prettig bij voelen. Zo is gezegd:

“Maar er is wel, in de plaats zit nu een hippe cappuccino tent met een terrasje voor, op zich wel gezellig maar ik ben er nog nooit geweest. Maar daar wordt wel gebruik van gemaakt door de nieuwere mensen zeg maar.”

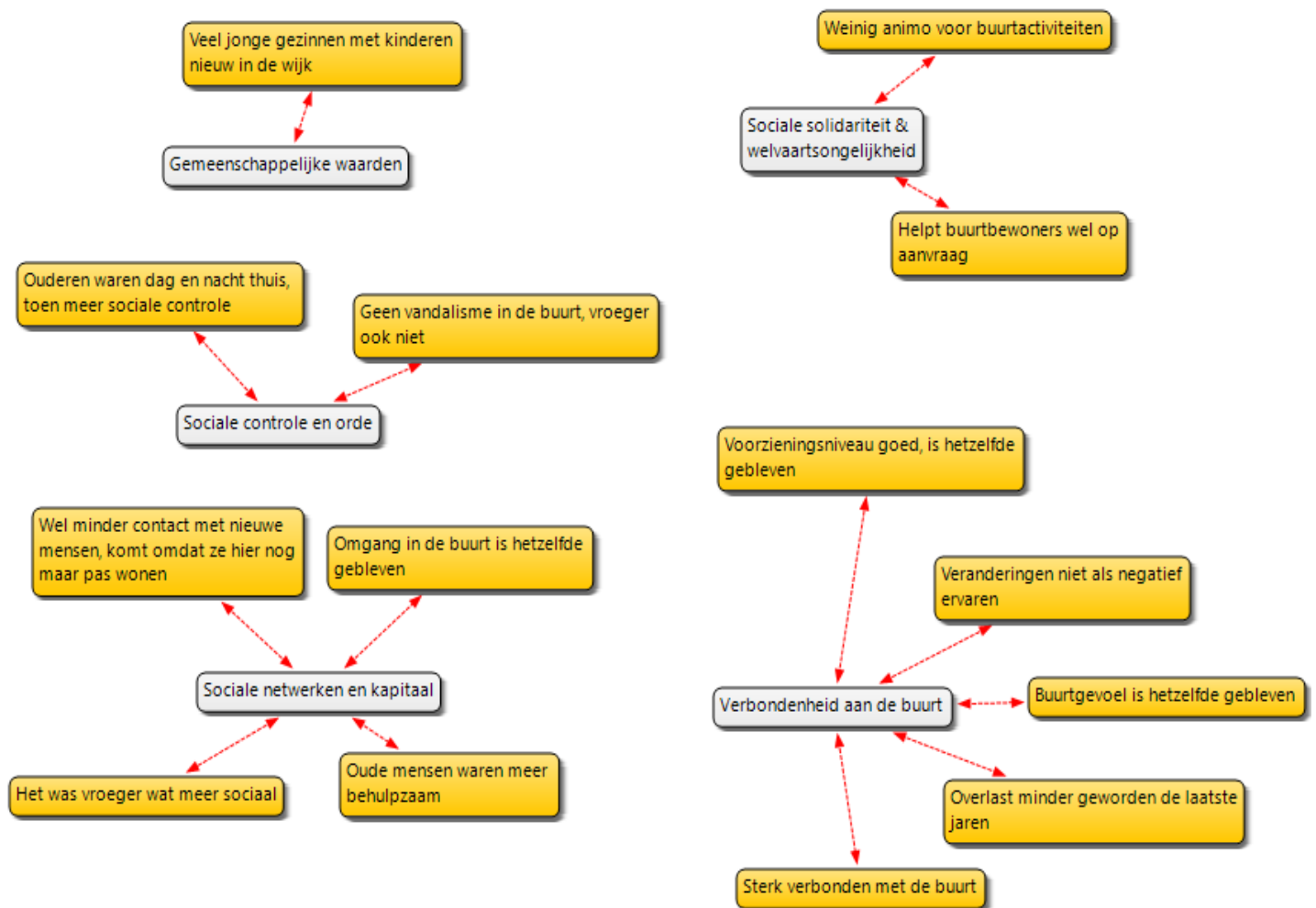
Alle bewoners geven wel aan dat als er te veel nieuwe bewoners in de buurt komen, het buurtgevoel zal afnemen. Voor bewoner 1 is dit nog wel goed, maar als er te veel nieuwe bewoners komen denkt hij dat het een dode wijk gaat worden. Voor bewoner 2 is het buurtgevoel al zover afgenomen dat ze overwogen heeft de wijk te verlaten, ze voelt zich minder thuis dan vroeger.

Het buurthuis probeert wederom, door veel activiteiten, de buurtbinding te versterken. De mensen die zich hiervoor inzetten of deelnemen, hebben wel een sterk buurtgevoel.

5.3. Analyse Wolfskuil

In onderstaand stuk zullen de straatinterviews in de Wolfskuil geanalyseerd worden.

Respondent 1 Wolfskuil

Gemeenschappelijke waarden

Op het gebied van gemeenschappelijke waarden geeft respondent 1 aan dat ze denkt dat de nieuwe bewoners anders zijn dan haar. Veel gezinnen met kinderen en jongere bewoners, die hebben een andere manier van leven. Mensen waren meer bereid elkaar te helpen, waren wat socialer. Of ze echt andere normen en waarden hebben weet ze niet, het zijn wel een ander type bewoners.

Sociale controle en orde

Qua sociale orde zit het volgens haar goed in de buurt. Hoewel het tegenwoordig wel veranderd is ten opzichte van vroeger. Zo zegt ze:

“Die oudere mensen die waren dag en nacht thuis. Ja, oudere mensen die zitten achter het raam en die letten overal op. Hier in de straat werkt iedereen, ik ben vanochtend ook om 8 uur gegaan en om 2 uur thuis. Snap je wat ik bedoel. Kijk dan kun je nergens op letten.”

Ze geeft aan dat dit geen probleem is, vandalisme of overlast komt nauwelijks voor in de wijk. Als er iets zou gebeuren wat ze niet vindt kunnen, zou ze hier niks van zeggen uit angst voor een reactie van de ouders.

Sociale netwerken en kapitaal

Ze vindt dat de wijk vooral op het gebied van sociaal netwerk veranderd is. De nieuwe bewoners werken veel, zijn weinig thuis. De oudere bewoners keken meer naar elkaar om, gingen meer sociaal met elkaar om. Met oudere bewoners heeft ze wel meer contact, met de nieuwe bewoners minder. Dit komt gedeeltelijk ook omdat deze bewoners er pas kort wonen, ze kent ze nog niet zo goed.

Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

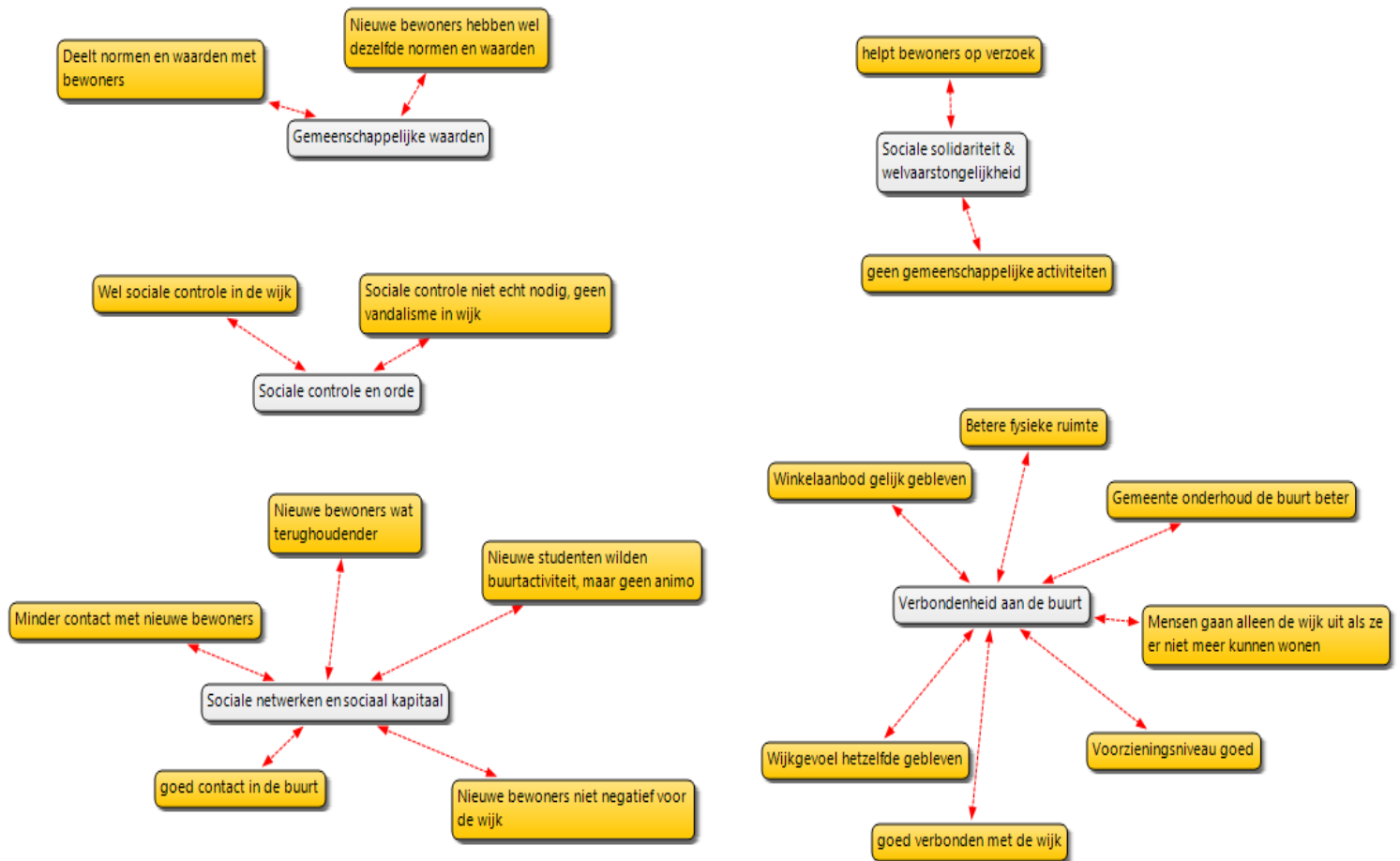
Als iemand haar vraagt ergens mee te helpen of te doen, zal ze dit zeker doen. Zelf zal ze dit niet zo snel doen, ze is wat meer op haar zelf gericht. In de buurt waren er plannen voor een straatdiner een paar jaar geleden, hieraan wilde ze graag meedoen. Alleen door te weinig interesse hierin was dit niet doorgegaan. Ook de nieuwe bewoners vindt ze behulpzaam, ze denkt dat als ze hun hulp nodig heeft, ze dit niet zullen nalaten.

Verbondenheid aan de buurt

Over het algemeen vindt ze de buurt erop vooruitgegaan de afgelopen tijd. Er is minder troep op straat, de straat wordt ook beter onderhouden. Er zijn genoeg voorzieningen voor haar in de wijk, en ook is ze te spreken over de groenvoorziening en het dierenpark in de wijk. Ze voelt zich sterk verbonden met de wijk, het is echt ‘haar’ wijk. Zo zegt ze:

“Ik ben hier geboren en getogen en ik ga hier echt niet de Wolfskuil uit. Dan word ik ziek, ze moeten ze me hier uitdragen.”

Respondent 2 Wolfskuil

Gemeenschappelijke waarden

Inwoner 2 deelt dezelfde normen en waarden met de buurtbewoners, hij kan met iedereen goed opschieten en heeft met niemand problemen. Hoewel hij het niet zeker weet, gaat hij ervan uit dat de nieuwe bewoners ook deze normen en waarden delen.

Sociale controle en orde

Hij zou iemand aanspreken bij ongewenst gedrag in de buurt, hoewel dit nog nooit nodig is geweest. Op een inbraakgolf tien jaar geleden na, is er nooit vandalisme of narigheid in de buurt geweest.

Sociale netwerken en kapitaal

Met de oudere inwoners heeft hij goed contact, maar met de nieuwere bewoners van de Wolfskuil heeft is dit wel minder. Vroeger groette iedereen elkaar op straat, de nieuwe bewoners doen dit niet

altijd. Enkele nieuwe bewoners in zijn straat kent hij niet, ze hebben zich nooit voorgesteld toen ze in de buurt kwamen wonen. Zo zegt hij:

“Kijk, sommige moet je echt tegenaan lopen willen ze gedag zeggen, en toen de oude mensen nog, je kende iedereen, en zwaaide je een keer, dit en dat, maar dat vind ik de studenten en de jeugd die er komt wonen vind ik wat meer terughoudender.”

Toch geeft hij aan dat niet alle nieuwe bewoners minder sociaal zijn, een groep studenten in een nieuw studentenhuus in de buurt wilde een activiteit organiseren:

“Studenten kwamen er wonen, en die wilden een soort kennismaking met de straat, overal folders ingedruwd. Dat leek ons wel leuk om mee te doen, andere mensen leren kennen is nooit verkeerd. Op een gegeven moment belden ze dat er zo weinig animo voor was, dat het niet doorging.”

Ook de oudere bewoners wilden niet deelnemen aan deze kennismaking. De schuld dat de oudere en nieuwere inwoners van de buurt elkaar niet goed kennen, is niet volledig af te schuiven op de nieuwkomers in de wijk.

Ondanks dat de nieuwe bewoners wat minder sociaal zijn, heeft hij hier geen problemen mee. Hij is van mening dat het wel goedkomt tussen de oude en nieuwere bewoners:

“Vanaf dat wij er woonden waren wij ook jong. (...) Kijk, wij hebben de buurt ook nooit veranderd terwijl er ouderen waren, en zo langzamerhand groei je mee met de buurt.”

Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

Hij helpt regelmatig buurtgenoten, als die hem wat vragen om te doen of uit te lenen. Zelf staat hij hier wat terughoudender in, hij heeft nog nooit iemand hulp gevraagd. Over de nieuwe bewoners heeft hij hierin geen mening, ze hebben hem in ieder geval nog nooit om hulp gevraagd.

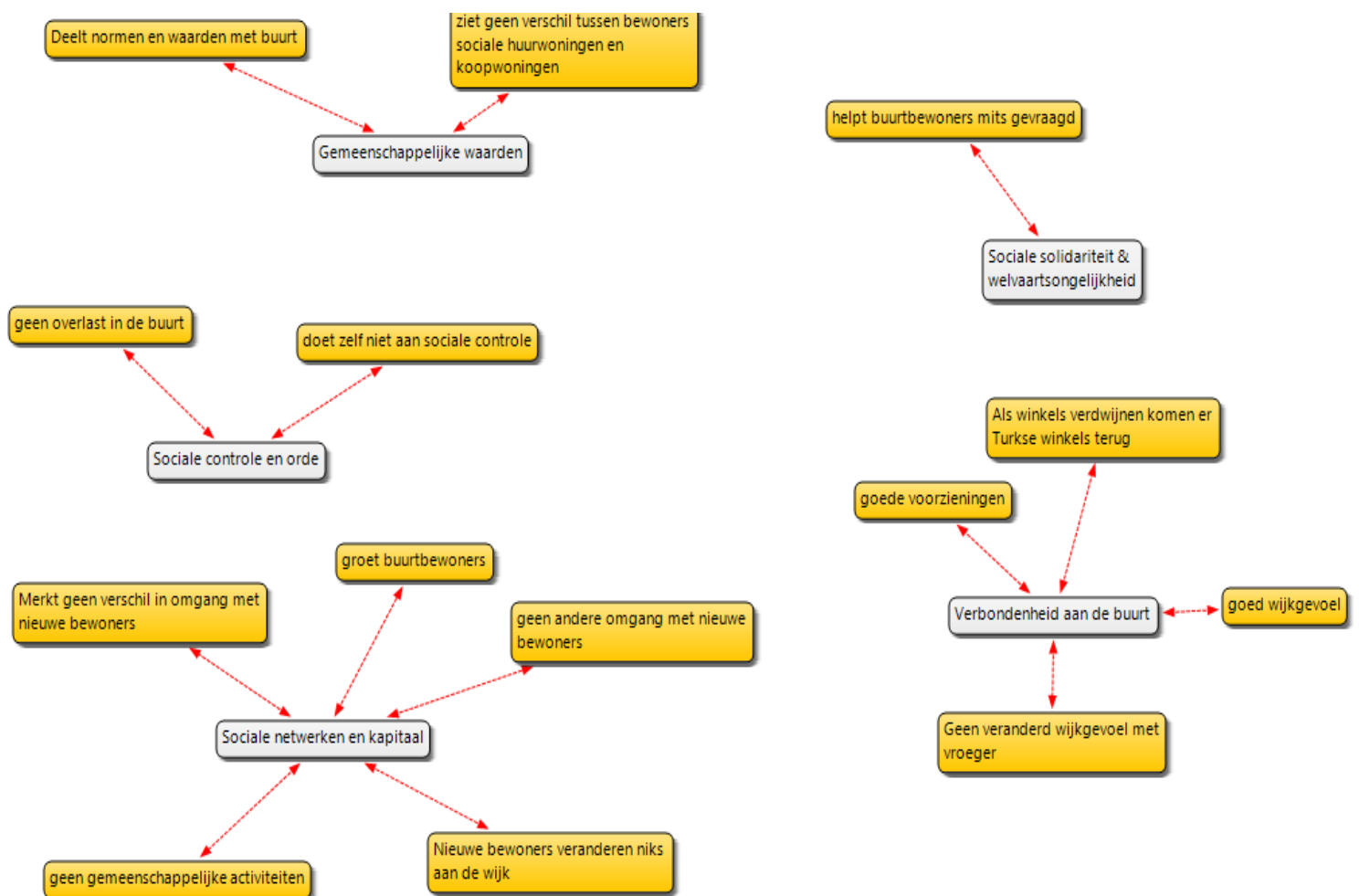
Verbondenheid aan de buurt

Hij vindt het winkelaanbod in de buurt goed. Qua groenvoorziening en onderhoud van de fysieke ruimte heeft de wijk de afgelopen tijd een verbetering doorgemaakt. De gemeente verwijderd onkruid en het zwerfvuil wordt door prikploegen opgeruimd om de 14 dagen. Hij heeft het prima

naar de zin in de Wolfskuil, en ondanks dat het iets minder amicaal is in de wijk, is er voor hem niks veranderd hierin. Dit is volgens hem ook de algemeen geldende gedachte in de wijk:

“Mensen worden ouder, mensen overlijden of gaan naar een verzorgingstehuis, dat soort dingen die krijg je dan. Het is eerder dat er iemand hierdoor gaat verhuizen, dan doordat het niet meer goed voelt.”

Respondent 3 Wolfskuil

Gemeenschappelijke waarden

Respondent geeft aan dat ze denkt dezelfde normen en waarden te hebben als haar buurtgenoten, hoewel ze dit moeilijk vindt uit te leggen. Ook een verschil tussen de normen en waarden van een bewoner van een koopwoning of een sociale huurwoning in de buurt ziet ze niet.

Sociale controle en orde

Omdat er geen overlast is in de buurt, weet ze niet zeker of er echt sociale controle is in de buurt. Het is in ieder geval niet nodig. Zelf zou ze niet reageren op iets waar ze het niet mee eens is, ze wil geen problemen met mensen in de buurt.

Sociale netwerken en kapitaal

Zelf is ze niet echt een prater, ze groet mensen maar dit blijft erg oppervlakkig. Hierdoor vindt ze niet echt een verschil tussen de omgang met nieuwe en oude bewoners, ze groet ze beide en daar blijft het wel zo'n beetje bij. Hierdoor vindt ze niet dat de nieuwe bewoners een negatieve of positieve impact hebben op de wijk, het blijft gewoon hetzelfde.

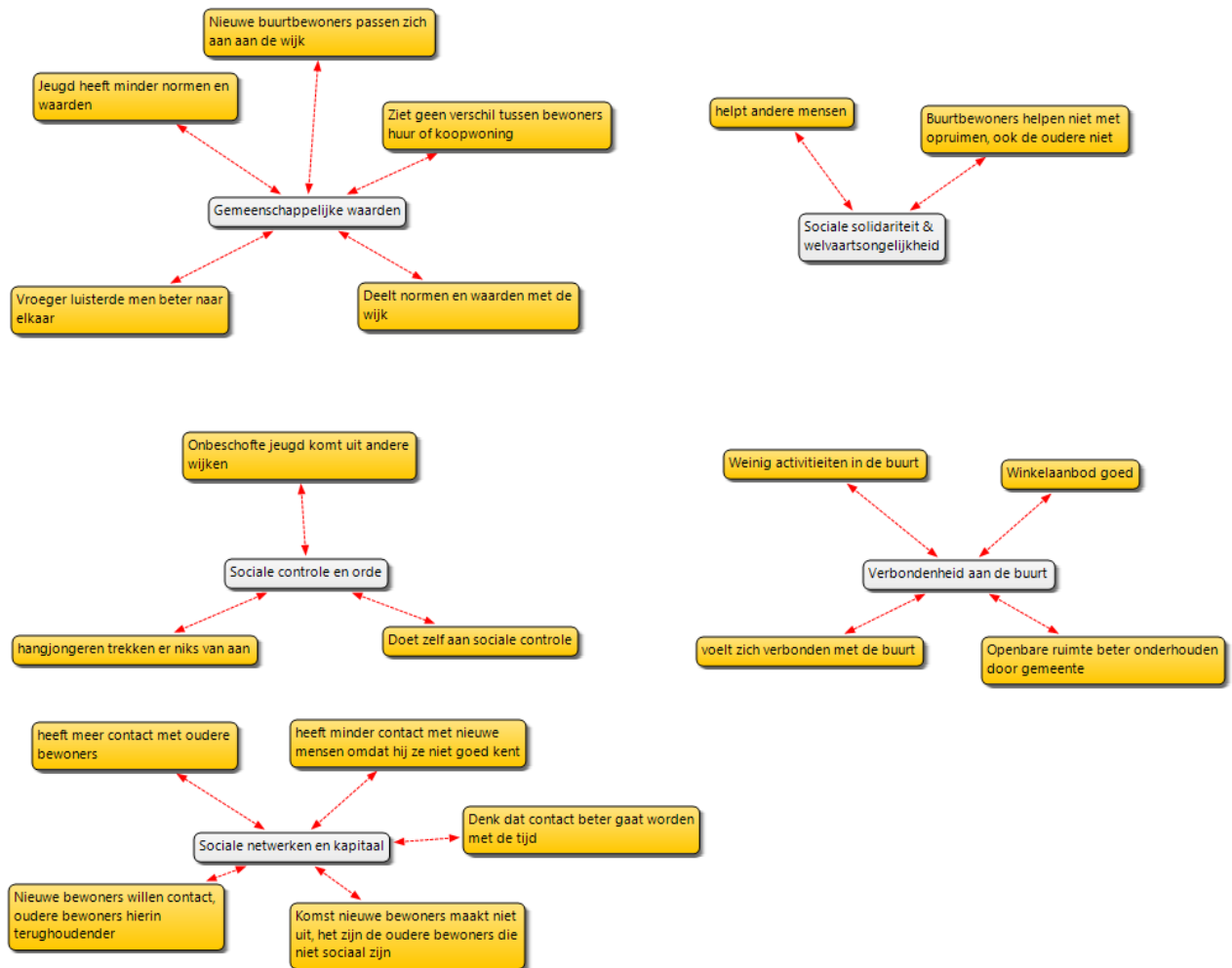
Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

Omdat ze niet echt veel contact heeft met de bewoners van de Wolfskuil op enkele mensen na, helpt ze ook weinig mensen. Mocht het aan haar gevraagd worden wel, maar dat gebeurt eigenlijk niet. Ook zou ze het zelf niet zo snel aan iemand vragen.

Verbondenheid aan de buurt

De wijk voelt voor haar goed aan, ze woont er met veel plezier. Zowel qua voorzieningen als groenvoorziening is ze tevreden. Verder let ze hier niet echt op, de winkels zijn voor haar goed te bereiken, daar blijft het bij. Als er een winkel verdwijnt, wordt deze plek ook weer snel genoeg ingenomen.

Respondent 4 Wolfskuil

Gemeenschappelijke waarden

Bewoner 4 geeft aan dezelfde normen en waarden te delen als de buurtbewoners, zowel de oude als de nieuwe. Hoewel men vroeger beter naar elkaar luisterde, hebben ze nog wel dezelfde normen. Voor hem maakt het niet uit of een woning nu bewoond wordt door kopers of door (sociale) huurders, mensen gaan goed met elkaar om en hebben geen problemen met elkaar. Over deze nieuwe bewoners zegt hij hierover het volgende:

“Nee, wat voor nieuwe bewoners er ook komen, of het nou een student of buitenlanders, die komen er ook veel hier, nee de buurt blijft de buurt. Uiteindelijk passen alle nieuwe bewoners zich enigszins aan, aan de buurt.”

Sociale controle en orde

Hij vindt sociale controle in de wijk nodig. Soms komen er groepen hangjongeren uit andere wijken naar de Wolfskuil, waar ze voor overlast zorgen. Hoewel dit niet vaak gebeurt, zegt hij er wel altijd wat van. Vroeger was dit naar zijn mening veel minder, de jeugd had ook wel streken, maar luisterde beter naar de volwassenen. De groep komt naar zijn mening intimiderend over:

“Maar nu is het van 'wat moet je' dit en dat allemaal, gelijk een grote muil. (..) Dan denk ik ja, dat kan toch niet. Dat doe ik bij een ander toch ook niet. Dan kan ik er wel wat van zeggen, maar dan hup, middelvinger omhoog, ze hebben gewoon maling aan je.”

Sociale netwerken en kapitaal

Het meeste contact heeft hij met de oudere bevolking in de buurt. Hij geeft aan dat dit ook vooral komt door de oudere bewoners zelf. Zo zegt hij:

“Maar, het ligt misschien meer aan ons, aan de oudere bewoners. We zullen niet zo snel contact maken met de nieuwere bewoners.”

De nieuwe bewoners zelf zijn volgens hem sociaal en zonderen zich niet af van de wijk, ze willen zich juist mengen. Een groep nieuwe bewoners van de straat wilden een kennismaking organiseren, hierop kwam echter weinig response.

Hij denkt dat dit wel goed komt, de oudere bevolking kijkt eerst liever de kat uit de boom voordat ze echt goed contact willen hebben met de nieuwe bewoners. Na verloop van tijd zal dit contact net zo zijn als met de oudere bevolking:

“Maar niet zo zeer dat ze een andere mentaliteit zouden hebben, nee dat heeft er niks mee te maken. Ik denk dat het puur is, van ja, een beetje aftasten.”

Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

Op het vlak van solidariteit kan het volgens hem wel beter in de buurt. Zelf zal hij altijd, mits gevraagd, iemand ergens mee helpen. Andersom denkt hij ook wel, alleen zal hij het nooit vragen. Zelf ruimt hij altijd het achterom pad op van zijn blok, niemand anders helpt hierbij, ook al zien ze dat dit nodig is. Zowel de oudere bewoners als de groep nieuwe niet.

Verbondenheid aan de buurt

Het winkelaanbod is volgens hem beter geworden de laatste tijd, en ook de openbare ruimte wordt beter onderhouden door de gemeente. Over het algemeen vindt hij de buurt erop vooruitgegaan. Op de vraag of de buurt 'zijn' buurt is geeft hij het volgende antwoord:

"Verbonden ben ik altijd geweest. Ja. Het is mijn buurt, als je hier al meer als 50 jaar woont. Dan is het mijn buurt."

5.3.1. Visuele data-analyse Wolfskuil

Bovenstaande foto is gemaakt in de Papaverstraat. Duidelijk in beeld zijn twee 'verkocht' borden in het straatbeeld. Beide huizen waren al koopwoningen in de straat, en beide waren ze binnen 2 weken verkocht. Dit geeft aan hoe zeer de wijk in trek is. Deze foto toont de vriendelijke kant van de wijk, goed onderhouden tuinen en straatbeeld.

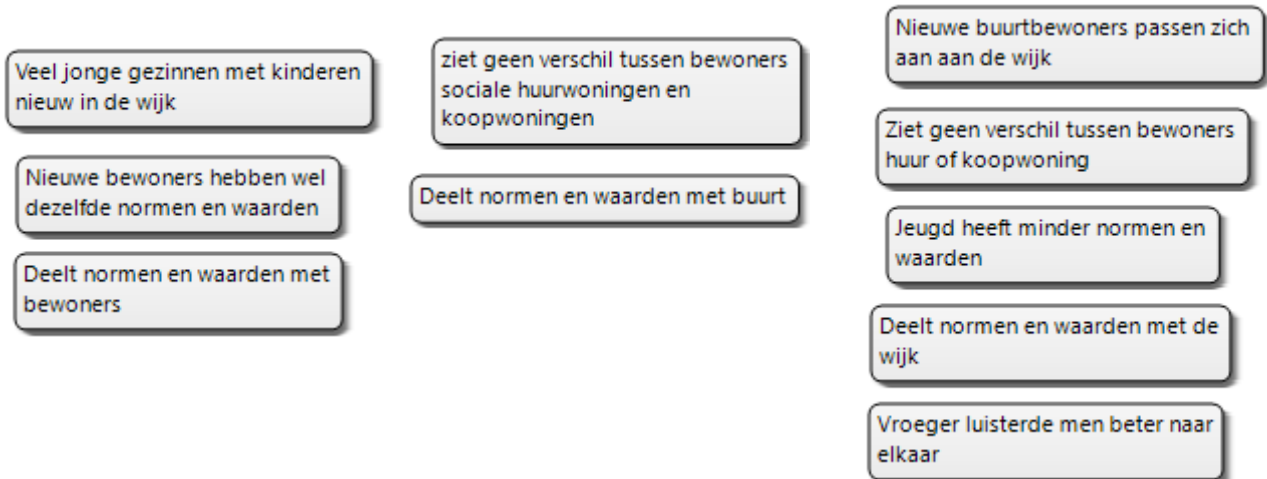
Naast staande foto toont een ander gezicht van de Wolfskuil. Een rommelige voortuin, veel onkruid, tuinkabouters en de kenmerkende plastic kuipstoeltjes in de voortuin tonen een typerend beeld van een volkswijk.

Als laatste foto in de Wolfskuil de bovenstaande. De foto toont een islamitische supermarkt en cafetaria, met een over het algemeen rommelig straatbeeld. Er rechts achter echter, begint een straat vergelijkbaar met de Papaverstraat met goed onderhouden tuinen en huizen, wat een goede tegenstelling aangeeft. In de wijk is zowel een volkswijk, als een 'middenklasse' woonwijk aanwezig, zonder dat dit echt in conflict komt met elkaar.

5.3.2. Eindanalyse Wolfskuil

Gemeenschappelijke waarden

Alle bewoners geven aan dat ze dezelfde normen en waarden delen als die van de buurtbewoners, zowel met de oude als de nieuwe buurtbewoners. Ondanks dat er de afgelopen tijd redelijk wat nieuwe bewoners zijn bijgekomen, lijken de oude bewoners hier op het gebied van normen en waarden geen problemen mee te hebben. Zo denken de bewoners dat er geen verschil is tussen de normen en waarden een bewoner van een sociale huurwoning of een koopwoning. Uiteindelijk zullen de nieuwe bewoners, zoals bewoner 4 aangeeft, na verloop van tijd wel de 'Kuulse' waarden overnemen.

Sociale controle en orde

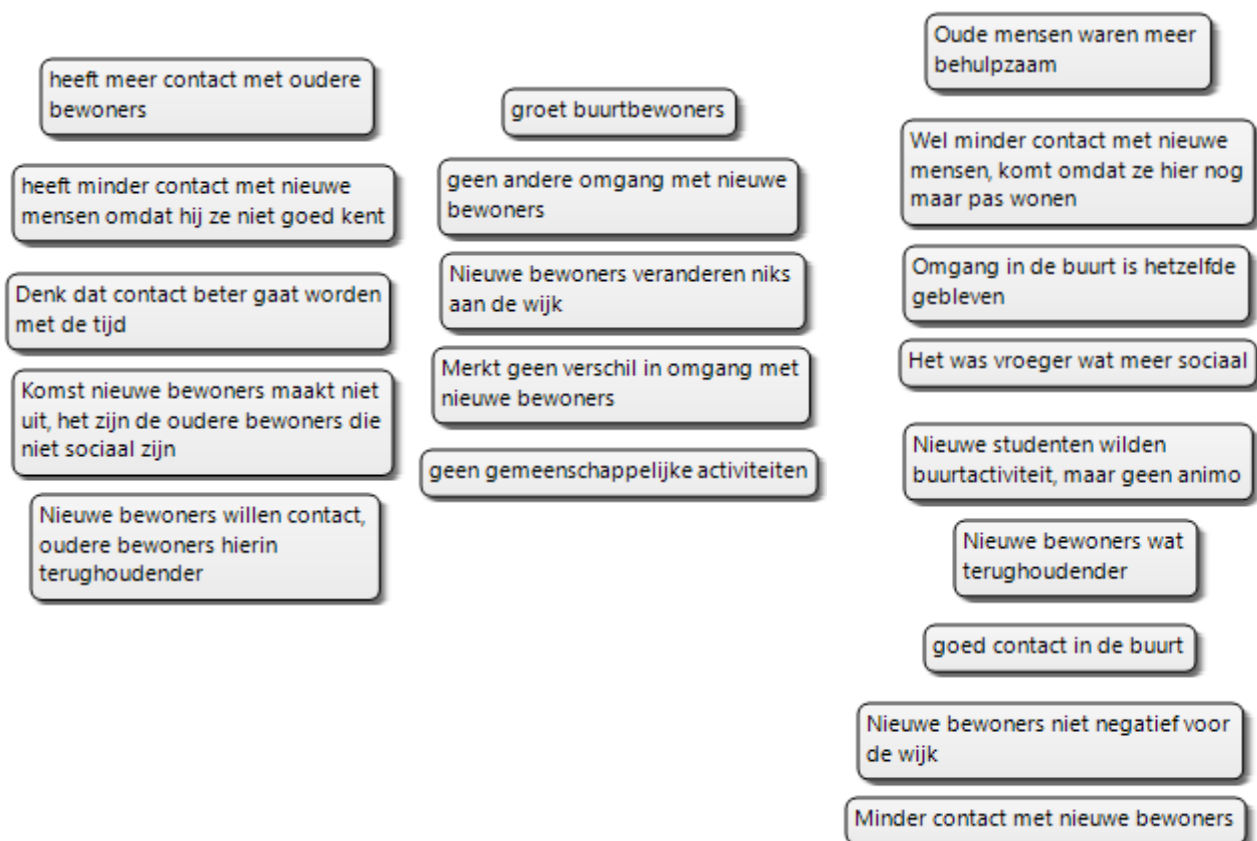

Op het gebied van sociale controle is er wel een verschil te zien in de wijk. Bewoners 1 t/m 3 vinden dat er geen vandalisme of overlast is in de wijk, en dat er niet echt sociale controle nodig is om de wijk leefbaar te houden. Ook vroeger was dit er eigenlijk niet. Ze geven wel aan dat er vroeger, toen er nog meer ouderen in de buurt woonden, er meer sociale controle was. Zo zegt bewoner 1:

“Ja, die oudere mensen die zaten achter het raam en die letten overal op.”

Wel zou de buurt, indien nodig sociale controle toepassen. Bewoner 4 geeft echter aan, dat er de afgelopen tijd meer hangjongeren in de buurt zijn bijgekomen. Hij wijst hun hier wel op, maar krijgt een grote mond terug. Opvallend is dat de andere bewoners hier niks van hebben gemerkt.

Sociale netwerken en kapitaal

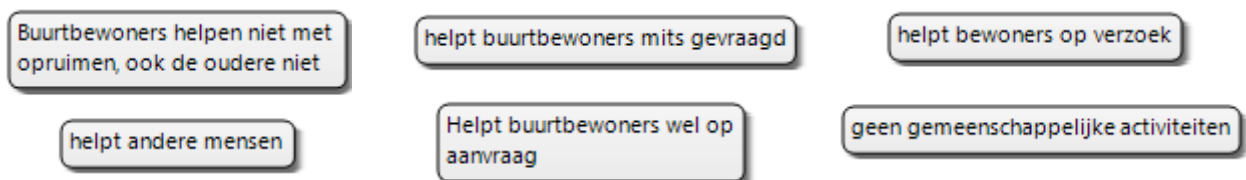

Over het algemeen hebben alle bewoners meer contact met oudere bewoners als zichzelf, dan met de nieuwe bewoners in de wijk. Men groet elkaar wel, maar echt sociaal is het niet. Opvallend is dat ze vinden dat dit niet komt omdat de nieuwe bewoners asociaal zijn, maar door het feit dat ze pas net in de buurt wonen en er hierdoor minder raakvlakken zijn voor een gesprek. Na verloop van tijd verwachten ze dat het contact met de nieuwe bewoners hierdoor zal toenemen. Bewoner 4 voegt

hier nog extra aan toe, dat het juist te wijten is aan de oudere bewoners dat er minder contact is tussen de nieuwe en oude bewoners. Activiteiten georganiseerd door de nieuwe bewoners bedoeld als kennismaking, wordt niet aan deelgenomen door de ouderen. Zo denkt hij dat de oudere bewoners juist meer een groep vormen in de wijk. Zo zegt hij:

“Maar, het ligt misschien meer aan ons, aan de oudere bewoners. We zullen niet zo snel contact maken met de nieuwere bewoners.”

Sociale solidariteit & welvaartsongelijkheid

Op het gebied van sociale solidariteit heeft de wijk een uitgesproken mening. Als het aan hen gevraagd wordt, zullen ze helpen. Zelf iemand om hulp vragen doen ze echter niet, de bewoners zijn wat meer op zichzelf teruggetrokken. Hierin geven ze aan dat er niet echt een verschil is tussen de oude en nieuwe bewoners van de wijk.

Verbondenheid aan de buurt

De bewoners vinden dat hun buurt erop vooruit is gegaan de laatste tijd. De gemeente besteedt meer aandacht aan de openbare ruimte, en ook is het winkelaanbod goed. Hoewel er weinig buurtactiviteiten georganiseerd worden, hechten ze hier geen waarde aan. Alle bewoners voelen zich nog sterk verbonden met de buurt, het is echt 'hun' buurt. Dit wordt mooi samengevat door bewoner 1:

"Ik ga hier echt niet de Wolfskuil uit. Dan word ik ziek, ze moeten ze me hier uitdragen."

§6. Conclusie

Ten eerste zal er een antwoord worden gegeven op de deelvragen.

- **Waarom voeren de beide gemeentes een ander beleid met betrekking tot gentrificatie?**

Ten eerste kan de conclusie worden getrokken dat beide gemeentes daadwerkelijk ook een ander pad belopen als het gaat om gentrificatie. Amsterdam is erg toegespitst op de voordelen van gentrificatie en minder op de negatieve kanten, Nijmegen zoekt hierin meer de balans.

Waarom beide gemeentes verschillen, zit vooral in het feit dat beide steden op veel punten sterk van elkaar verschillen.

Ten eerste verschillen de steden van elkaar in bestuur. Waar Nijmegen een meer socialistisch gemeentebestuur heeft met SP en GroenLinks als grote partijen, is in Amsterdam de VVD de grootste partij. Hierdoor is Nijmegen meer begaan met de minder kapitaalkrachtige inwoners, en dus ook met hun woonsituatie. Amsterdam is door de VVD meer liberaal, en dus minder begaan met deze groep.

Ten tweede verschillen de steden qua bevolkingsomvang van elkaar. Met een jaarlijkse groei van 12.000 inwoners is Amsterdam de snelst groeiende stad in Nederland, en dit heeft zijn effect op de woningmarkt. De gemeente Amsterdam kan deze groei (nog) niet bijbenen met nieuwbouw, wat betekent dat de druk op de bestaande woningvoorraad sterk toeneemt.

Als laatste, en sterk samenhangend met punt 2, is er de 'buzz' die Amsterdam heeft. De plek is een gewilde stad voor jonge afgestudeerde mensen. Niet alleen door de levendigheid in de stad, maar ook door een hogere baankans. Denk hierbij aan de Zuidas, veel bedrijvigheid. Hierdoor heeft Amsterdam ook te maken met een grote toestroom van expats jaarlijks. Amsterdam wil dit positieve imago voor zichzelf behouden, en de hoger opgeleiden aan zich blijven binden. Gevolg hiervan is wel, dat al deze mensen een woning moeten hebben. Het liefst een woning in een wijk die hen aanspreekt, met de juiste uitstraling en ligging.

Gevolg hiervan is wel dat wijken als de van der Pekbuurt, maar bijvoorbeeld ook de Pijp en Jordaan, uiteindelijk van bevolkingssamenstelling zullen veranderen.

- **Ervaren de bewoners een verandering in hun plaats beleving?**

Van der Pekbuurt

Uit de interviews met de oorspronkelijke buurtbewoners van de van der Pekbuurt blijkt dat er de afgelopen tijd een tweedeling is ontstaan tussen hen en de groep nieuwe bewoners in de buurt. Niet alleen met de groep nieuwe bewoners, maar ook in de wijk onderling is er sterke segregatie aanwezig. Onderlinge (vooral allochtone) groepen onder de oorspronkelijke bevolking maken de situatie in de buurt extra complex.

Door de bewoners wordt de komst van de nieuwe, vaak meer kapitaalkrachtige, groep nu al als negatief ervaren. Deze groep is minder sociaal en vooral met zichzelf bezig. Ze mengen zich niet met de oorspronkelijke buurtbewoners en hebben meer activiteiten buiten de wijk.

Door hun komst veranderden ook de voorzieningen in de wijk, hierdoor kunnen de bewoners zich moeilijker met de wijk identificeren. Dit kan als een vorm van indirecte verdringing worden gezien. De fysieke ruimte is de afgelopen tijd echter wel verbeterd. De woningcorporatie heeft de huizen opgeknapt en de gemeente heeft de groenvoorziening verbeterd.

Het buurthuis ziet deze groep in eerste instantie niet als een probleem, maar meer als een extra groep die zichzelf afzondert in een toch al gesegregeerde wijk. De hoogste prioriteit van het buurthuis is alle groepen met elkaar te verbinden, vooral door het organiseren van verscheidene activiteiten. Het geeft wel aan dat de al aanwezige groep jonge, meer kapitaalkrachtige Nederlanders, geen interesse heeft in deze activiteiten. Ze wonen wel in de wijk, maar mengen zich nauwelijks met de bewoners, ook hun kinderen gaan naar scholen buiten de wijk. Mocht deze groep sterker vertegenwoordigd gaan worden in de wijk, dan denkt het buurthuis wel dat dit negatieve gevolgen voor de sociale cohesie gaat hebben.

Als conclusie kan worden gegeven dat de bewoners een negatieve verandering in hun plaatsbeleving merken. Hoewel de fysieke ruimte opgeknapt is, is de identiteit van de wijk aangetast door de komst van de groep gentrifiers en zijn de sociale verhoudingen minder.

Hoewel de wijk geen eenduidige identiteit bezit door de sterke segregatie onderling, werkt het buurthuis hier wel aan. Als het buurthuis hierin weet te slagen, kan er uiteindelijk wel een wijk brede 'us'- en 'them' verhouding in de wijk ontstaan. Dit kan zijn omdat de groep gentrifiers niet deelnemen aan activiteiten van het buurthuis en dus ook nauwelijks in contact komt met andere buurtgenoten. De rest van de wijk verbreedert juist door de activiteiten van het buurthuis.

Wolfskuil

In de Wolfskuil zijn de bewoners het in grote lijnen met elkaar eens. Ze zien dat er nieuwe, vaak jonge bewoners in de wijk zijn bijgekomen, maar ervaren dit niet als negatief. Hoewel er meer contact is tussen de 'Kuulers' en deze nieuwe groep bewoners, wordt dit niet als een nadeel gezien en verwacht men dat het contact in de loop der tijd zal toenemen.

De nieuwe groep bewoners zal zich aanpassen aan de wijk, of zal dit volgens de interviewees uiteindelijk wel doen.

De fysieke ruimte is de afgelopen tijd juist opgeknapt, de gemeente besteedt meer aandacht aan de groenvoorziening en ook de kinderboerderij wordt door de bewoners op prijs gesteld.

Als conclusie kan dan ook worden gegeven, dat als er een verandering in de plaatsbeleving van de bewoners is, deze positief is. De oudere bewoners merken nauwelijks verschil in omgang met de nieuwe bewoners, en geven ook meerdere keren aan dat het voor hen niet uitmaakt of een woning nu door een koper of een (sociale) huurder wordt bewoond.

Uiteindelijk kan antwoord worden gegeven op de hoofdvraag:

- **Wat is de impact van gemeentelijk afremmen of stimuleren van gentrificatie op de plaatsbeleving van de oorspronkelijke bewoners?**

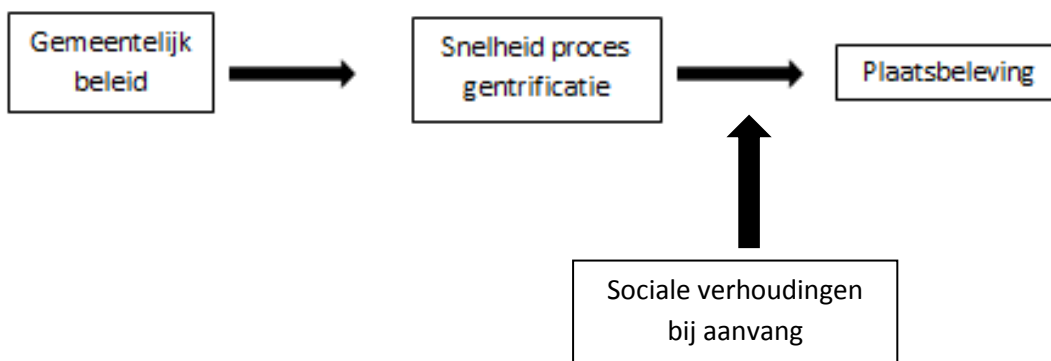
In de van der Pekbuurt zien de bewoners dat er een nieuwe groep bewoners de wijk in komt, en met betrekking tot de sociale cohesie in de wijk zorgt dit voor een negatieve tweesplitsing. De interne spanningen in de wijk kunnen dit doen ondersneeuwen, maar de verschillen tussen de 'oude' en de 'nieuwe' bewoners zijn er wel degelijk. Het lijkt erop dat de bewoners weinig vertrouwen hebben in de gemeente. Er is een 'we zien wel' mentaliteit onder de bewoners. Ook denken de bewoners niet Ymere hen serieus neemt, niet naar hen luistert. Dit wordt extra ondersteund door een onderzoek van de SP onder 27 bewoners van de wijk. Hieruit blijkt dat Ymere vaak niet reageert op klachten, en was er sprake van sloop of renovatieplannen zonder dat er eerst serieus naar de bewoners geluisterd werd.

In de Wolfskuil is hier echter geen sprake van. De bewoner merken hier ook dat er nieuwe bewoners zijn bijgekomen, maar deze zorgen echter voor geen veranderingen in de buurt en passen zich aan aan het leven in de Wolfskuil. Op het moment dat de buurtbewoners vonden dat de wijk te snel veranderde, trokken ze aan de bel. De gemeente luisterde hiernaar en in overleg heeft Portaal

zichzelf een verkoopstop opgelegd. Hieruit blijkt hoe begaan de gemeente is met de sociale cohesie binnen wijken.

§7. Discussie en aanbevelingen

Ten eerste zal er een terugkoppeling naar het conceptuele model plaatsvinden. Hoewel het model centraal heeft gestaan in het onderzoek, is hierbij een punt van aandacht. Het gemeentelijk beleid is wel degelijk van belang bij de snelheid van het proces van gentrificatie, maar dit alleen zorgt niet voor een verandering in de plaatsbeleving. Ook de wijk in kwestie is hierbij van belang. Daarom zou de volgende aanbeveling het onderzoek kunnen verbeteren.

De snelheid waarmee een wijk gentrificeert, en hoe de gemeente hiermee om gaat is uiteindelijk de belangrijkste factor in hoe de plaatsbeleving kan veranderen voor buurtbewoners. In de Wolfskuil, waarin de eerste link tussen gentrificatie en de wijk in de gemeentelijke documenten al sinds 2002 is gelegd en waarin procentueel meer gentrifiers in de wijk wonen dan de van der Pekbuurt, wordt het proces door de bewoners als positief ervaren. Terwijl in de van der Pekbuurt, waar het proces eigenlijk nog geen jaar bezig is, ervaren de bewoners het nu al als negatief.

Daarnaast kan de instelling van de gemeente, of de manier waarop deze communiceert met de bewoners een impact hebben. De huidige inwoners van de van der Pekbuurt wisten bij voorbaat al dat in eerste instantie 40% van de woningen in de buurt in de vrije sector verhuurd of verkocht gaat worden. Dit was een van de eerste communicatie vanuit de gemeente met betrekking tot een gentrificatie van de wijk, voordat er nog maar iets gebeurd was. Het is dan ook begrijpelijk dat dit bij de bewoners in een verkeerd keelgat kan schieten.

Maar ook de sociale verhoudingen binnen een wijk voordat deze het gentrificatieproces inrolt is van belang. De van der Pekbuurt was bij aanvang al een probleemwijk. Interne spanningen verschillende gesegregeerde bevolkingsgroepen zorgen ervoor dat de negatieve effecten van gentrificatie kunnen ondersneeuwen, het wordt een van de zoveel problemen binnen de wijk. Hierdoor kunnen de negatieve signalen niet, of te laat worden opgevat.

Een wijk als de Wolfskuil, met voornamelijk dezelfde normen en waarden en geen interne spanningen, merkt wanneer de komst van een nieuwe groep bewoners als negatief ervaren gaat worden, veel sneller op en kan dit aankaarten bij de gemeente. Zoals ook gebeurd is in de Wolfskuil met de verkoopstop.

7.1. Kritische reflectie

Uiteindelijk kan er kritisch worden gekeken naar de samenstelling van de populatie van beide wijken. Waar in de Wolfskuil voor zoveel mogelijk spreiding in leeftijd als in locatie binnen de wijk is gezorgd, was dit in de van der Pekbuurt lastiger. Zoals in het onderzoek vaker naar voren is gekomen, heeft de wijk vooral een allochtone bevolking. De straatinterviews zijn echter met Nederlandse inwoners van de wijk afgenomen. Hoewel hiervan op de hoogte ten tijde van het afnemen van de interviews, was het erg lastig allochtone mensen te interviewen. Velen hadden geen interesse of gaven in gebrekkig Nederlands aan dat ze de taal niet spraken. De twee allochtone interviewees waren beide afkomstig van het buurthuis. In een volgend onderzoek zou het potentieel kunnen lonen om vanuit het buurthuis interviews te regelen, of de (taal)kennis van het buurthuis te gebruiken tijdens het regelen en afnemen van interviews als tolk.

Daarnaast is er ten tijde van de interviews in de van der Pekbuurt niet specifiek gevraagd in hoeverre de bewoners op de hoogte zijn van gemeentelijke plannen. Hoewel het buurthuis dit al wel aangegeven had, is naar aanleiding van de feedback nog via email contact opgenomen met de respondenten met deze vraag. Uiteindelijk heeft 1 respondent hierop gereageerd. Deze mail is toegevoegd aan de relevante data als screenshot onder de naam '*verdere vragen vdP*'.

Om de argumentatie verder te kunnen onderbouwen, is een onderzoek van de SP naar de relatie tussen Ymere en de inwoners van de van der Pekbuurt geraadpleegd.

Als laatste was er ten eerste sprake om in zowel Nijmegen als Amsterdam iemand te interviewen met kennis van de wijk, maar die wel een meer algemene indruk kan geven over de wijk. In Amsterdam was hiervoor de keuze gevallen op het buurthuis, die een erg centrale rol speelt binnen de wijk. In

Nijmegen was hiervoor de wijkmanager die de gemeente aan heeft gesteld, Anne-Marie Nannen gekozen. Ondanks meerdere telefoontjes, mailtjes en bezoeken aan het gemeentehuis is er echter geen contact kunnen leggen met mevrouw Nannen. Daarnaast is geprobeerd met het buurthuis of de wijkvereniging een interview af te nemen, maar ook hiervan kwam uit mailing en bezoek geen respons.

§8. Literatuurlijst

- Atkinson, R & Bridge, G. (2005) *Gentrification in a Global Context*. Londen: Routledge
- Davidson, Mark. "Spoiled mixture: where does state-led positive gentrification end?." *Urban Studies* 45.12 (2008): 2385-2405.
- Desmedt, E. & Nicaise, I. (2006). Etnische segregatie in het onderwijs: horen zien en zwijgen? In Sierens, S., Houtte, M. van, Loobuyck, P., Delrue, K. & Pelleriaux, K. (red.), *Onderwijs onderweg in de immigratiesamenleving* (p. 91 – 108).
- Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam (2011). *Structuurvisie Amsterdam 2040, Economisch sterk en duurzaam*. Amsterdam: Gemeenteraad Amsterdam
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class. And how it's transforming work, leisure, community and everyday life*, The Perseus Books Group, USA Edition, 2004.
- Freeman, L., & Braconi, F. (2004). *Gentrification and Displacement New York City in the 1990s*. Journal of the American Planning Association
- Gadet, J. (2015). *Laat die gentrifiers maar komen!* Column Jos Gadet, Stadsleven.
- Gale, Dennis E. (1976). The back-to-the-city movement . . . or is it?: a survey of recent homeowners in the Mount Pleasant Neighborhood of Washington, D.C. Washington, D.C.: George Washington University, Department of Urban and Regional Planning.
- Gemeente Amsterdam, Bureau onderzoek & statistiek (2013). *Postindustriële buurten*. Gemeente Amsterdam
- Gemeente Amsterdam (2016), Gebiedsanalyse Oud Noord, https://www.ois.amsterdam.nl/pdf/2016_gebiedsanalyse_18.pdf
- Gemeente Nijmegen (2001). *Woonvisie Nijmegen 2005*. Afdeling Bouwen en Wonen, Nijmegen, 2001.
- Gemeente Nijmegen (2002). *Wolfskuil in de kijker*. Gemeente Nijmegen.
- Gemeente Nijmegen (2009). *Wonen Leeft! Woonvisie Nijmegen 2009-2020*. Gemeente Nijmegen
- Gemeente Nijmegen (2015). *Woonvisie Nijmegen 2015-2020*. Gemeente Nijmegen
- Gemeente Nijmegen (2016). *Versnelde woningbouw*. Gemeente Nijmegen https://www2.nijmegen.nl/wonen/ontwikkeling/versnelde_woningbouw_1
- Gemeente Nijmegen (2016) , Stads- en Wijkmonitor. <http://swm.nijmegen.nl/>
- Hamnett, C. (2003). *Gentrification and the Middle-class Remaking of Inner London, 1961–2001*. *Urban Studies* , 40

- Jacobs, J. (2009) ' In: Franke, S., G. Hospers, red. *De levende stad, Over de hedendaagse betekenis van Jane Jacobs*. Amsterdam: SUN Trancity, 2009
- Knox, P.L., & Marston, S.A. (2013/2014). *Human geography: Places and regions in global context (New International/Sixth Edition)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Ley, D. (1986). *Alternative Explanations for Inner-City Gentrification: a Canadian assessment*. Department of Geography, University of British Columbia, Vancouver.
- Marissing, E. van (2008). Buurten bij beleidsmakers. Stedelijke beleidsprocessen, bewonersparticipatie en sociale cohesie in vroeg-naoorlogse stadswijken in Nederland. Proefschrift, Universiteit Utrecht.
- NovioMagnus, (N.B.) Stedenbouwkundige geschiedenis.
<http://www.noviomagus.nl/Historie/Historie2.htm>
- OIS Amsterdam (2014). 2014_buurten_n_eigendom.xlsx. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American Community*. New York: Simon & Schuster paperbacks
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo, Princeton, N.J.*: Princeton University Press, 1991.
- Schoonen, M. (2006). Over buurtbinding en sociale cohesie: het debat en de realiteit. Interview met Tineke Lupi. In: Vakpagina Maatschappijwetenschappen. April 2006.
- Simonds, D. (2015). Gentrification. <https://www.stadsleven.nu/2015/06/05/laat-die-gentrifiers-maar-komen-column-jos-gadet/>
- Smith, N. (1979). *Towards a Theory of Gentrification: a back to the city movement by capital, not people*, In: Journal of the American Planning Association, nr.45
- SP Amsterdam (2014). De Ymerehuurders in Amsterdam Noord aan het woord.
https://amsterdam.sp.nl/sites/amsterdam.sp.nl/files/attachments/20140702_verslag_ymerepanden_centrum.pdf
- Sumka, H.J. (1979) Neighbourhood Revitalization and Displacement. A Review of the Evidence, Journal of the American Planning Association, 45, 480–487
- Swart, W. Van Sinaasappelkistje tot kangoeroewoning: het Amsterdam-Noord van Arie Kessler. Amsterdam: Wijkopbouworgaan Midden-Noord Amsterdam, 1992.
- Tuan, Y. (1977). *Space and Place: the persepective of experience*. University of Minnesota, Minneapolis.
- Uitermark, J., Duyvendak, J.W. and Kleinhans, R. (2007). *Gentrification as a governmental strategy. Social control and social cohesion in Hoogvliet, Rotterdam*, In: Environment and Planning A 39.
- Vermeer, G., B. Rebel, V. Stissi, M. Gaillard (2010). *Historische gids van Amsterdam. Stadsuitbreidingen 1860-1935*. Amsterdam: Lubberhuizen

Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Den Haag: LEMMA.

Weinstein, L. (2006). *A Conceptual Memo of Gentrification*, Department of Sociology, University of Chicago, 2006.